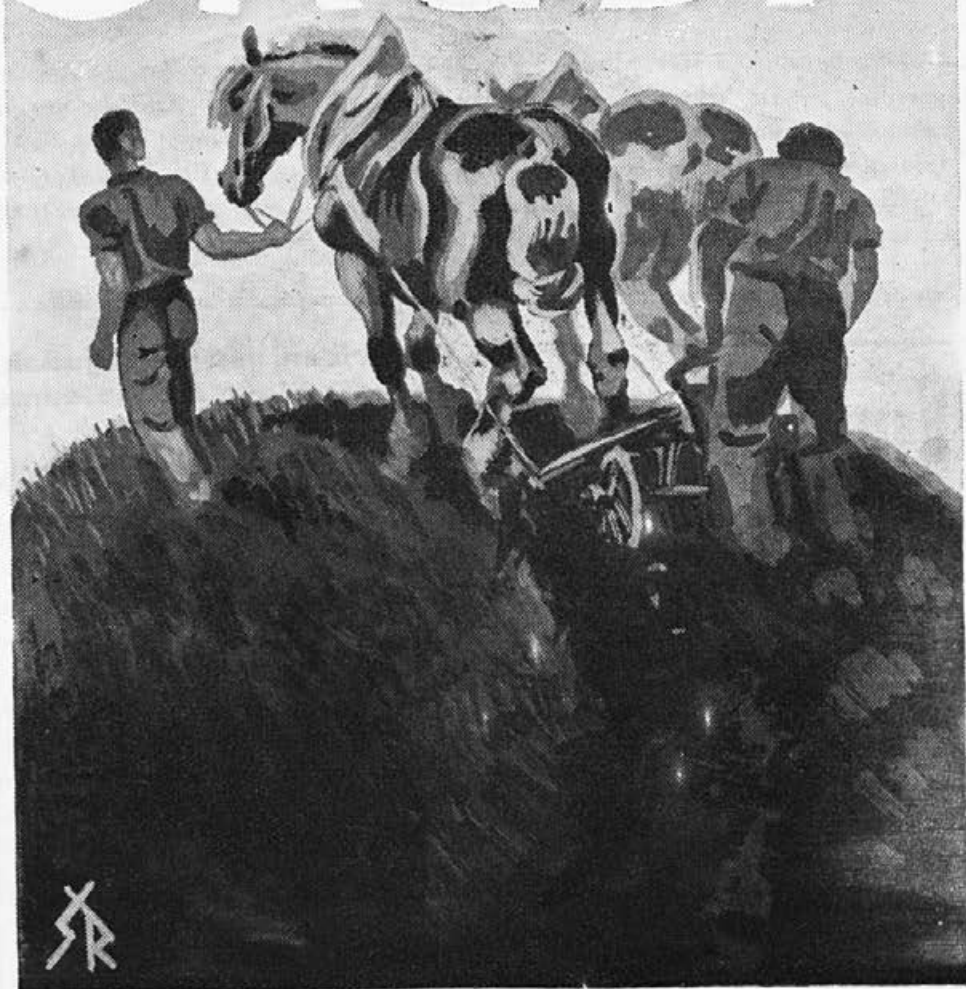

POSTNINA PLACANA V GOTOVINI

GRUDA

MESEČNIK
ZA KMETSKO PROSVETO

XIII.

Marec - April

2.-3.
3.-A.

Gruda

Mesečnik za kmetško prosveto. | Izhaja vsakega 20. v mesecu. | Celoletna naročnina Din 25.—, za člane Društev kmetških fantov in deklet Din 20.—; posamezna številka stane Din 3.—. | Urejuje: DOLFE SCHAUER. | Uredništvo ne vrača nenaročenih rokopisov. | Prispevki, recenzijski izvodi in dopisi naj se pošiljajo na naslov urednika, Ljubljana, Pražakova ul. 11/III. Upravištvo: Ljubljana, Kolodvorska ul. 7. | Izdaja: Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani, r. z. z o. z. (Stanko Tomšič). | Tiska »Tiskarna Slatnar«, družba z o. z. (Vodnik in Knez) v Kamniku.

VSEBINA

Uvodna beseda. — Ivan Albreht: Vstajenje. — Vinko Bitenc: Tri velikonočne pravljice. — Dr. Viktor Maček: Boj malodušnosti. — — ek: Kmetške organizacije. — France Artnak: Po krivici . . . Ivan Nemeč: Zlom. — Dr. B. V.: Iz življenja pri nas in drugod. — Jože Ziljan: Brata. — Ing. Josip Teržan: Oljarice. — Okno v svet. — Za čast, veljavo, moč vasi naj delo naše nam zori. — Spoznaj svet. — Zapiski. — Mlada greda.

Kmetovalci

ne pozabite pognojiti Vaša polja, vinograde, travnike in vrtove z

UMETNIMI GNOJILI

V to svrhu priporočamo:

apneni dušik
apneno sečnino
nitrofoskal-I
nitrofoskal-II
nitrofos

Ta gnojila so posebno učinkovita in se tudi v današnjih časih dobro izplača

Neodvisen, res pravi ljudski dnevnik Slovencev je samo

GLAS NARODA

Čitajte ga, postanite njegov stalni naročnik!

Mesečna naročnina samo 12 Din omogoča tudi kmetškemu človeku, da ima v svoji hiši dnevnik!

Pišite na upravo ki je v **Ljubljani, Nebotičnik**

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

3-4.

MAREC - APRIL 1936

XIII.

Uvodna beseda

VSTAJENJE!

Klic odmeva po vsem svetu. Vstajenje, vstajenje iz bede, iz gorja, iz razruvanosti, v kakršno je padlo človeštvo.

Živimo v času, ki je po svoji pomembnosti enak dobi, ko je nastopilo krščanstvo in je v bolečinah umirala stara kultura ter se umikala novemu duhu. Kakor tedaj, so tudi danes padle vse stare moralne vrednote. Kulturni sestav človeške družbe se lomi v samem temelju. Tragična krivda naša pa obstoja v tem, da človeštvo podira staro, preden je našlo nadomestilo v novem.

Slovenska kmetška mladina sama najbolj čuti to dobo in skuša razumeti njen klic. Ta mladina ve, da ni rešitve iz sedanjega položaja v praznem, puhlem navdušenju, ampak samo v trdem delu. Sami sebe moramo preobraziti, da bomo potem mogli preobraziti človeško družbo. Vzgojiti moramo nov rod, trden, zdrav in pošten rod, ki bo zravnal, kar je bolnega in gnilega v človeštvu.

Zavedamo se, da to delo ni naloga ene same generacije, ni naloga le nekaj let, ampak morda naloga, ki bo zahtevala za svojo izvedbo več desetletij. Zavedamo se celo, da sami morda ne bomo nikoli uživali sadov svojega dela, vendar nas to ne moti. Nasprotno: uprav zavest, da delamo in se borimo za bodočnost, nam daje toliko več poguma in volje do dela.

Kar hočemo s svojim delom doseči, je dosegljivo in pravično. Mi hočemo zoblikovati slovenskemu podeželju nov obraz, zdrav in svež obraz kmetške skupnosti, povezanosti vseh podeželskih slojev v enoto, katere jedro bo — slovenski kmet. Za dosego tega cilja pa hočemo preobraziti kmeta samega, da bo postal iz sedanjega pasivnega člana družbe — v resnici aktiven in sposoben za vodilna mesta v vseh vprašanjih, ki se tičejo njega. Na drugi strani pa hočemo tudi vse druge stanovce na deželi vzgojiti tako, da ne bodo v kmetu videli morda svojega nasprotnika ali celo predmet za izkoriščanje, temveč človeka.

S tem smo označili svoje poslanstvo. Človeka hočemo oživiti na deželi človeka z močnim in zdravim človečanstvom. Ko to dosežemo, bomo praznovali vstajenje vsega naroda, vstajenje, ki bo pometlo s sedanjimi težavami in nadlogami. Praznovali bomo vstajenje — nove, lepše in bolj zdrave dobe človeškega rodu kakor je sadanja.

Vstajenje

Ivan Albreht

*Nekoč zvonovi peli so,
veselo pesem o vstajenju,
zdaj pojejo, ječe, kriče
le trpko himno o trpljenju.*

*Na križ pribita naša vas
se po rešitelju ozira,
brez upa čaka in trpi
in mučeniško umira.*

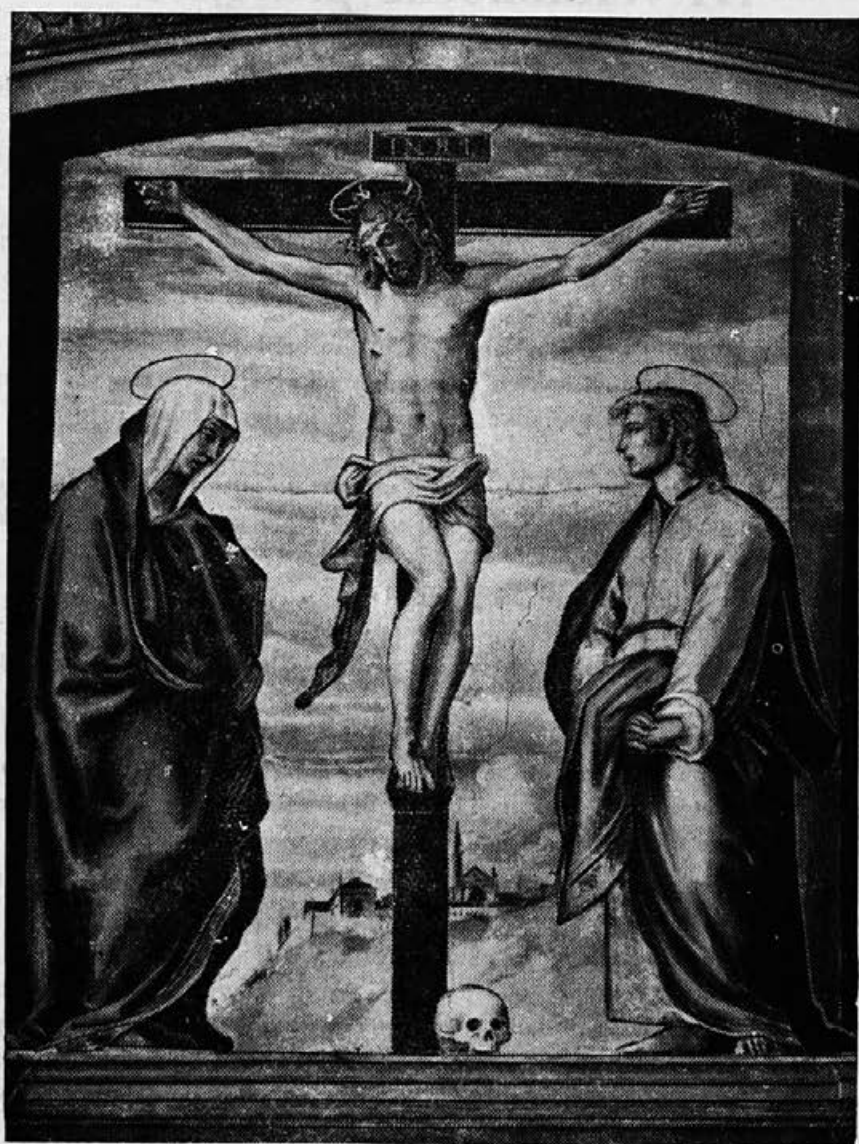
*O, naša vas, slovenska vas,
Veronike ni zate
in ni ga, ki bi te pozval
med goste in med svate.*

*A jaz pa vem, da pride dan,
ko konec bo trpljenja,
s sijajem sončnim bo obdan
dan našega vstajenja.*

*In takrat peli bodo nam
zvonovi pesem sveto
za našo vas, slovensko vas,
iz sužnjosti oteto.*

*Vsak kmet bo Gubec zmagovit
oral si pot v življenje,
jaz slutim tega dneva svit
in verujem — v vstajenje.*

Velicina Golgote je ostala živa iz tisočletja v tisočletje in živi še danes. V religiji in umetnosti so jo upodabljali duševni velikani premnogih narodov in skušali dojeti iz nje največjo skrivnost življenja: Da je izpopolnitev, očiščenje in duhovno prerojenje dosegljivo samo v trpljenju, ki se ne zboji niti same smrti.

Tri velikonočne pravljice

Vinko Bitenc

Za vse odrasle, ki so dobre volje in blagega srca.

1. O MOŽU Z RAZTRGANO DUŠO

Bil je mož, recimo, da se je imenoval Janez Pohleven. ki ni imel drugega, kakor napol podрто bajto, kos zemlje, ženo, kopico otrok in na verigo priklenjenega psa.

Denarja ni imel nobenega. Kar je sproti zaslužil kot dninar, je šlo za moko, za sol in včasih še za kakšen kilogram sladkorja; to pa samo o praznikih, da so se otroci lahko posladkali s kavo, ki jo jim je mati pripravila iz ječmena.

Velikokrat pa še tega ni bilo. Tedaj so žena in otroci otepali krompir, ki so ga bili pridelali na edini njivi, sem pa tja malo postradali, pa je teklo življenje lepo mirno naprej.

Janez Pohleven je pritegnil pas in dejal:

»Potrpimo, bo že boljše!«

A boljše ni hotelo biti. Zima je minila, prihajala je pomlad in z njo Velika noč.

Janeza Pohlevna je skrbelo, kaj bo družina o praznikih jedla. Otroci so bili že napol jetični, žena že čisto oslabela. Še pes na verigi je bil suh in pretegnjen kakor vreteno. Od česa naj bi bil neki rejen, saj ni dobil drugega kakor krompirjeve olupke ali pa malo koruznega močnika včasih.

Janez Pohleven je na Veliko soboto spustil psa, češ, da se uboga žival nekoliko spreleta in dobi kje kakšno kost za pod zobe.

Pes jo je urno popihal v vas. Kmalu pa se je vrnil — z gnjatjo v gobcu.

Lahko si mislite, kakšno veselo presenečenje je bilo to za revno Pohlevnovo družino. Zakaj gnjat je bila še cela in pes jo je radevolje prepustil gospodarju, kakor bi bil vedel, da je Velika noč brez gnjati za kristjana tako žalostna, kakor pomlad brez cvetja. S svojo pasjo pametjo pa je nemara tudi pogruntal, da bodo kosti itak ostale — zanj.

Pohlevnova žena je nato nekaj kruha iz črne moke spekla, med testo je vrgla pest rozin in velikonočna potica je bila gotova. Potem je skuhala nekaj jaje, ki si jih je bila prihranila od domače kokoši, čeprav bi bila dobila zanje toliko, da bi lahko najmlajši punčki predpasnik kupila. Toda glavno je jed, z obleko se že potrpi.

Tako je imela torej Pohlevnova družina skromen velikonočni blagoslov in gospodar je spet zadovoljno pripomnil:

»Potrpimo, bo že boljše!«

Pa se je obetalo še slabše, zakaj že na prvi velikonočni praznik se je oglašil v hiši mesar Ščetina, lepo rejen in zalit, kakor se za mesarja spodobi.

»Ti, Janez,« je zabrundal, »tvoj pes mi je gnjat ukradel. Zakaj pa nimaš psa priklenjenega. Tožil te bom.«

Janez Pohleven je razložil, kako in kaj, toda vse prošnje niso nič pomagale.

Mesar Ščetina je trdil svoje, šel in ovadil Pohlevna. Ta bi bil moral plačati kazen, a ker je ni imel s čim, so mu vzeli — psa.

Zdaj je bila samotna bajta brez čuvaja in lahko bi bili prišli potepuhi, ki se jih dandanašnji nikjer ne manjka, pa bi izropali in pokradli še tisto revščino, kar jo je bilo pri hiši.

Janez Pohleven se tudi zdaj ni pritoževal, nego je rekel:

»Potrpimo, bo že boljše!«

Rekel je tako, mislil pa je to pot drugače, zakaj njegova duša je bila že do vrha polna grenke žalosti in razočaranja.

»Iztrgal si bom dušo,« je dejal ženi, »in jo bom dal ljudem na ogled, nemara jih bo to ganilo. Saj je tudi mesar Ščetina in mnogo drugih gospodov brez duše, pa vendar živijo in še dobro.«

Kakor je rekel, tako je storil. Izkašljaj je dušo v posodo, jo razgrnil in jo obesil na plot, da bi jo videl vsakdo, ki bi prišel mimo.

Duša Janeza Pohlevna je bila vsa luknjičasta in raztrgana kakor cunjica. Od samih udarcev usode menda.

Mnogi, ki so hodili mimo, se še zmenili niso zanj. Nekateri so vihali nosove, drugi so se ozirali vstran, mesar Ščetina pa se je zaširokoustil:

»Kmet neumni, svojo smrdljivo dušo obeša na plot, rajši naj bi jo vrgel med staro šaro.«

Janez Pohleven si je te besede tako vzel k srcu, da je res stopil k plotu, pograbil dušo in jo vrgel nekam v kot.

Toda ni mogel dolgo živeti brez duše, ker ni bil tega vajen. Zatorej je spet vdihnil svojo dušo in po svoji stari navadi dejal:

»Potrpimo, bo že boljše!«

Še zdaj živi ta mož z raztrgano dušo; nekje med nami mora biti. Pravijo celo, da je že na stotine drugih ljudi, ki jim je duša raztrgana.

Vsi pa čakajo na tisto Veliko noč, ki bo prinesla ozdravljenje in odrešenje.

2. MARIJA MAGDALENA

Nekje v premili domovini je stala majhna hišica, okrog nje lep ograjen vrt, v vrtu pa so cvetele in duhtele najrazličnejše cvetlice.

A najlepša med njimi je bila vrtnica, rdeča ko piruh. Ta vrtnica se je imenovala Marija Magdalena.

Francka, lepo dekle, ki je prebivalo v hišici, je služila v daljnem mestu pri gospodi in je prinesla to vrtnico seboj.

Vsadila jo je na vrt in ji takole govorila:

»Rasti tu, moja lepa roža. Dokler boš cvetela ti, bom cvetela tudi jaz; a če te kdo utrga, bo utrgal tudi mene. V tujini sem cvetela za druge, ko si bila ti

še v popkih. Zdaj sem se vrnila, ponižana in opljuvana, s kesanjem v srcu kakor Marija Magdalena. Tudi ti si Marija Magdalena. Dvignila sem te iz predmestnega vrta, kjer si poteptana ležala na tleh. A tu boš rasla v čistem zraku, srečna boš in zadovoljna, kakor sem jaz. Glej, pomlad je tu, čas vstajenja...«

Vse to bi bilo čisto lepo in v redu, kakor je pač v pravljici navada, če bi se ne bil vtaknil vmes sam — vrag.

Neviden je prisluškoval za oglom dekletovemu pogovoru z vrtnico in že je skočil v svoji peklenski glavi peklenski načrt.

Preobrazil se je v zalega kmetskega fanta in je zvečer potrkal na Franckino okno.

»Kdo je?«

»Jaz sem, tvoj dragi. Prišel sem čez devet gora in čez devet dolin, da te popeljem s seboj na svoj dom. Odpri!«

Francka je odprla okno.

»Ah!« je vzkliknila od presenečenja, ker tako zalega fanta še svoj živ dan ni bila videla.

»Na tvojem vrtu sem utrgal ta cvet,« je priliznjeno govoril peklenski vasovalec. »Na, tebi ga poklanjam, vtakni si ga za nedrije.«

»Ti — ti si utrgal Marijo Magdaleno?«

»Da. Dovolj, da utrgam še tebe.«

Francka se ni mogla upirati prelestnemu čaru, ki je vel od neznanega vasovalca. Pustila je, da jo je objel in poljubil.

Vso noč sta slonela ob oknu, prav do ranega jutra, ko je pri cerkvi zazvonilo jutrnjice.

Tedaj pa je tuji fant brez sledu izginil. Francka je žalostno strmela na pohojene grede in solze so ji kapale na utrgan cvet prelepe vrtnice.

»Zdaj vem,« je vzdihnila, »da pod soncem ni nikomur več verjeti. Z najsvetejšimi rečmi se igrajo, da bi nas dekleta opeharili, še cvetje z domače grude jim ni več sveto...«

Še tisti dan se je Francka zapisala v bratovščino vednega devištva.

In ko se je prismejala Velika noč, je s sklonjeno glavo stopala za procesijo.

Na njenem vrtu pa se je pravkar razcvetal nov evet prelepe rdeče vrtnice Marije Magdalene.

3. ALELUJA

Pred davnimi časi so po slovenskih krajih razsajale hude bolezni in najhujša med njimi je bila kuga. Zatrosile so jo baje požrešne kobilice, ki so kmetom vse do fermenta uničile, tako da se je kugi še lakota pridružila.

Jeseni niso imeli ljudje kaj spravljati, ostalo jim ni drugega kakor repa.

Čez zimo so še to pejedli in na spomlad niso imeli kaj jesti.

Ostali so jim le še — repni olupki.

In s temi so morali biti kmetje zadovoljni, zakaj velikonočni prazniki so bili pred durmi, pa bi bilo od sile žalostno, če bi tedaj niti repnih olupkov ne bilo.

Sicer so ponekod, v samem Parizu menda, celo podgane jedli, toda želodec slovenskega kmeta takrat še ni bil navajen, da bi vse prebavil kakor danes ta dan.

Še najboljši so bili torej repni olupki, jed, ki so jo imenovali alelujo.

Ta navada se je ohranila do današnjega dne. Še so tu pa tam kraji, kjer o Veliki noči jedo alelujo.

Tako so tudi v Skočidolu o velikonočnih praznikih skoraj po vseh hišah jedli alelujo, medtem ko v bližnjem trgu Krtini še vedeli niso, kaj je to.

Pa je nekoč o praznikih prišla večja družba tržanov v Skočidol na izlet, med njimi tudi sam gospod župan in županja, ki je bila zelo ugledna trška gospa.

V neki hiši, kjer se je družba ustavila, je gospodinja prinesla na mizo alelujo.

Najprej je gospa županja pokusila neznano jed in kar koj ji je bila všeč.

»Jej, to je pa izvrstno!« je zacmokala. »Na, mož, pokusi še ti.«

Tudi gospodu županu je jed ugajala. Nato so še ostali pokušali in vsak je pohvalil odličen okus neznanе jedi.

»Kako pa pravite temu?« je vprašala gospa županja gospodinjo, ki je skromno stala ob strani.

»To je vendar aleluja,« je odvrnila ta. »Če hočete, vam še prinesem.«

In že je gospodinja odhitela ven. Kmalu se je vrnila z veliko skledo in s krožniki. Razpostavila je krožnike pred gospodo, ki je sedla okrog mize in pričela jesti alelujo.

Tako imenitno je vsem teknilo, da so vse pojedli. Nato so se zahvalili in odšli.

Med potjo je rekla županja svojemu možu:

»Ti, kmetom se boljše godi, kakor nam. Take jedi si kuhajo, o kakršnih! se nam še sanja ne. In kakšno ime si izmislijo! Aleluja! To je naravnost norčevanje iz božjih reči. No, kaj praviš k temu?«

Župan je ubogljivo pokimal.

»Občinsko takso bo treba naložiti na alelujo,« je dejal in s tem predlogom je soglašala vsa družba, med katero je bilo več občinskih odbornikov.

Razumljivo je, da so se Skočidolčani strašansko začudili, ko so nekaj dni nato dobili povabilo od župana, naj se zglase na občini.

Od vsake hiše je šel eden in toliko se jih je nabralo, da je bila soba na občini veliko premajhna.

Župan je svečano razglasil:

»Skočidolčani! V vaši vasi kuhate neko jed, ki jo imenujete alelujo. Ker je ta jed nenavadna in se, kolikor je meni znano, nikjer drugje ne pripravlja, sem primoran naložiti nanjo občinsko takso. To takso boste plačali obenem z

drugimi občinskimi davščinami. Za ime samo, ki nikakor ne pristojta jedi iz repnih olupkov in žali verski čut, se boste pa morali zagovarjati pred sodiščem.»

Taka je bila salomonska beseda krtinskega župana.

Če so Skočidolčani res morali plačati takso na repne olupke in so se zaradi imena »aleluja« res morali zagovarjati pred sodiščem, to pa se — na žalost — ne ve. —

Boj malodušnosti

Dr. Viktor Maček

V človeškem življenju ima vsaka življenska doba svoje posebnosti. Dočim je zrela moška doba preudarna in previdna, je mladina kakor živahna gorska reka. Mladina razkazuje svoje srce, saj je čista, kakor reka, kateri v njeni prozornosti vidiš do dna; obe pa sta nemirni in neugnani. Kakor se reka zaletava v skale, ki ji zavirajo tek in jih vztrajno spodjeda in gladi tako mladina naskakuje zastarele predsodke in ustanove iz preživelih časov. Obe sta polni sile, zaleta in borbenosti.

Če je borbenost že v obče mladini svojstvena, je tembolj potrebna mladini današnjih časov. Nikdar namreč niso bile razmere tako trde in dušljive, kot v sedanjih dneh. Kadar povprašaj današnje, javnost obvladujoče pokoljenje o razlogih vseh javnih in zasebnih težav, redno dobiš odgovor: razmere so krive. To je torej pojasnilo za bedo in stisko, za vedno večji prepad med imovitimi in ubožnimi. Celo v gospodarskem življenju so one odgovorne za krivično in kričečo razliko med donosnostjo dela, zlasti kmetskega, in kapitala in v tej posledici za takozv. škarje v cenah poljskih in industrijskih proizvodov.

Razmere se torej gmadijo kot nepristopna stena na pot v lepše čase, zakrivajo kot črn grozeč oblak sonce svetlejše bodočnosti.

Danes se moderno rabi za razmere še lepši izraz: kriza. Ta naj mladini pojasni vse bridkosti, ki kakor mora duhovno in gmotno tlačijo sedanji rod, mladini pa grenijo njeno mladost.

Toda mladini njen nemir in hrepenenje, da ustvari sebi in svojemu rodu lepše življenje, ne dovoljujeta, da bi bila s takim odgovorom zadovoljna. Saj vendar razmere niso nič drugega kot plod človeškega dejanja. Ni torej koren zla v razmerah, temveč globje, v človeku, ki jih ustvarja. Kdor torej vzdihuje in obupano zmiguje nad razmerami, ta se odpoveduje sebi, ta napravlja križ čez sebe. To pa zmore le tisti, ki ima pretežni del svojega življenskega pota že za seboj, ne pa mladina, kateri se pot v življenje šele komaj odpira. V njej rode take razmere in tegobe prirodni odpor, ki se je pri naši mladini kot celoti strnil v organizirano silo, v pokret.

Organizacijska oblika tega pokreta naše mladine je Zveza kmetov in fantov in deklet kot nositeljica kmetsko-delavskega-mladinskega gibanja. Zatorej je

njeno glavno geslo — boj razmeram, ali še boljše — *boj malodušnosti*, v kateri korenini zlo današnjih razmer.

Če pa malodušnost tare danes kar povprek vse družabne sloje, tembolj tare kmetijski sloj. Temu je malodušnost bila pod pritiskom krivične ureditve družbe v preteklih stoletjih in po krivici napačnega vzgojnega načela dosedanjih kulturnih gibanj privzgojena. Še ni davno, ko je beseda »kmet« dišala po zmerjanju, ko se je kmet sam, povprašan n. pr. kot priča od sodnika, izdajal za posestnika, ne pa za kmeta. Kakor se malodušen in ponižen človek nikdar ne more v družbi uveljaviti, prav isto velja tudi za celoten stan, če ga prevzame ponižnost in malodušnost. Zato je glavno vzgojno načelo mladinskega kmetiskodelavskega pokreta vzgajati svobodnega, ponosnega, samemu sebi odgovornega človeka. Le tak bo sposoben presojeti vse pojave v življenju, zlasti tudi v javnem življenju, bo zmožgal napram tem pojavom zavzeti svoje stališče in razločevati med dobrim in zlim, med krivico in poštenostjo. Tak ponosen — ne ošaben in napuhel — značaj bo sposoben presojeti tudi svoja dejanja, ki jih bo narekovala lastna odgovornost in strah pred ponižanjem. Vsako grdo dejanje pa je že samo po sebi madež v značaju, ponižanje ponosnega in čistega človeka. V tako vzgojeni mladini bo vedno bolj in bolj premineval glas o pretepih in pobojih, o pijančevanju in drugih izgrelih. Zato pa bodo stopali v ospredje javnega življenja ponosni ljudje čistih značajev, ki bodo zlasti v kmetiskem stanu spremenili kmeta iz dosedanjega predmeta družbe in države v državotvorno silo, v nositelja lastne države in v tvorca lepše bodočnosti.

Pomlad v gorah

Kmetske organizacije

—ek

Medsebojna povezanost kmetskega stanu, odnosno množica skupnih interesov in vprašanj, ki jim posameznik ni več kos, je tolikšna, da si brez organizacije ni več možno misliti niti obstanka, kaj šele napredka kmetskega stanu. Namen kmetske organizacije je torej, opravljati za kmete vse one zadeve, ki jih poedinec ne zmore in ki doprinašajo k kremitvi stanovske zavesti, k gospodarskemu napredku, dalje, ki ga varujejo pred kakršnim koli izkoriščanjem, oziroma zastopajo kmetske skupne interese. Zato se morajo kmetske organizacije dostikrat brigati ne samo za gospodarske zadeve, nego tudi za kmetsko prosveto, zlasti pa za strokoven pouk.

Dokler so bile potrebe majhne, možnosti in sposobnosti pa skromne, so bile tudi organizacije lahko preproste in enotne. Razvoj naraščajoče potrebe, čedalje bolj raznovrstne naloge, pa tudi večja osebna kmetska usposobljenost pa silijo tudi k delitvi dela, k delitvi organizacij na posamezne panoge. Tako lahko samo iz naše slovenske preteklosti vidimo, da pred 200 leti ni bilo še ničesar, kmet je bil pravzaprav popoln suženj; potem je celo stoletje zadostovala in zadovoljivo vršila svoj namen ena sama organizacija, iz katere se je razvila sedanja Kmetijska družba; dandanes pa imamo celo vrsto najrazličnejših kmetskih organizacij, pa še kličemo po novih, kar je dokaz, da niti sedanje ne zadoščajo več hitro naraščajočim potrebam.

KATERE ORGANIZACIJE POTREBUJE KMET?

Pestrost in vsestranost kmetskega življenja in udejstvovanja na eni in potreba po delitvi dela, ki omogoča intenzivnost delovanja, na drugi strani, narokuje potrebo, da se organizacije čim bolj prilagode kmetovemu bistvu (mišljenju, čuvstvovanju, hotenju) in da objamejo vse stvari njegovega življenja in vse panoge njegovega gospodarstva. To je dandanes dosegljivo le, če so organizacije podeljene in vsaka za sebe prilagodena dotičnim potrebam.

Kakšne in katere organizacije potrebuje naše kmetijstvo, spoznamo, če si ogledamo celoten sestav kmetskega življenja. Tu vidimo kmetskega človeka kot subjekt s svojstvenim bistvom in obeležjem, dalje njegovo zanimanje, zlasti njegovo delo, končno predmet njegovega interesa, dela, pridobivanja: kmetijo z zemljo, opravo in živino. Do nedavna je bil (nezapisano) priznan še samo objekt, kmetija, kmetijstvo, zdaj pa že prevladuje subjekt, človek — kmet kmetstvo. Zaradi tega smatramo, da je potrebna tudi temu primerna razvrstitev kmetskih organizacij.

Po taki razvrstitvi, ki torej najbolj odgovarja, potrebuje kmet sledeče organizacije:

Stanovsko, strokovno, gospodarsko kot specialne organizacije privatnega značaja, kot zaključek, sintezo, krono, pa *kmetsko zbornico* kot javno - pravno predstavništvo.

Možne so sicer tudi kombinacije, zlasti skupne stanovske in strokovne organizacije in celo tudi zbornice, ki obsegajo vse panoge. Mnenja kmetov samih in agrarno-političnih strokovnjakov so različna, vendar gre praksa v smeri delitve dela, zlasti v naprednejših deželah, in vse kaže, da poskusi po poenostavitvi v smeri enotnih organizacij ne bodo uspeli. Sicer pa to precej jasno lahko presodimo, če si ogledamo potrebe organizacij in pogoje za njihovo uspešno delovanje.

Stanovske organizacije se bavijo z vprašanji, ki se nanašajo na kmeta kot takega in na kmetški stan. Te organizacije gojijo stanovsko zavest, slogo in veljavo, proučujejo in varujejo kmetško kulturo in običaje, kakor ustna izročila, posebnosti, ljubezen do zemlje in dela, sosedska razmerja, zatirajo slabe navade in razvade, zlasti medsebojno nezaupljivost, pretirani individualizem, nevednost skrivajoči ponos, širijo splošno in strokovno izobrazbo, smisel za skupna vprašanja, zanimanje za javne zadeve, proučujejo možnosti poglobitve kulturnega in socialnega življenja na vasi, nadzorujejo »uvoz« meščanske kulture in beg kmetške mladine v mesta.

Sem spadajo n. pr. kmetške zveze, zveze kmetške mladine, zveze absolventov in absolventk kmetijskih šol. Njihov ustroj je prostovoljnega in demokratičnega značaja. Sestavljajo in upravljajo jih kmetški ljudje sami, po možnosti ob sodelovanju inteligence, ki kmetško čuti, zlasti učiteljstva in duhovščine. Pri nas so te organizacije še mlade, zato tudi še slabo razvite. So pa tako potrebne, da jim je zagotovljen uspešen razvoj.

Strokovne organizacije se pečajo predvsem z gospodarsko stranjo kmetstva, s kmetijstvom, kakor s carinsko zaščito, z davščinami, s prometom, s pospeševanjem kmetijstva. Včasih obsegajo vse kmetijstvo, največkrat pa le posamezne panoge, kakor živinorejo, gozdarstvo, vinogradništvo itd. Sem spadajo n. pr. mlekarska društva (ne zadruge), hmeljarska društva, vinarska in sadjarska društva, konjerejska, perutninarska in čebelarska društva itd. Mnogo teh organizacij je starejšega datuma, zato nekatera že uspešno delujejo in imajo veliko članov, pa tudi vpliva.

Tudi te organizacije so prostovoljne in demokratične. Sestavljajo in vodijo jih kmetje sami ob sodelovanju javnih in privatnih kmetijskih strokovnjakov.

Njihova potreba je nedvomna, njihov razvoj pa bo šel vzporedno s kmetško-stanovsko zavestjo in solidarnostjo. Težave imajo z gmotnimi sredstvi, vendar bo trajalo to samo toliko časa, dokler večina kmetov ne bo spoznala, da je uspeh njihovega skupnega dela odvisen od skupnega žrtvovanja.

Gospodarske organizacije so pa že skupna gospodarstva kmetov v onih primerih, ko je potrebno sodelovanje večjega števila gospodarjev. Njihov glavni namen je po načelu vzajemne samopomoči, opravljati posamezne gospodarske posle v korist članov, kakor n. pr. preskrbovati jim posojila, gospodarske potrebščine (orodje, gnojila, krmila, električno razsvetljavo, pogonsko silo, stroje), predelovati njihove pridelke (grozdje, mleko, sadje in druge) ter jih skupno vnovčevati. Prednost takega skupnega gospodarstva je predvsem ta,

da morejo doseči ugodnejše cene, ker izločijo prekupce in predelovalce in nabavljajo ali vnovčujejo na debelo izgotovljene izdelke.

Kmetijske gospodarske organizacije imajo skoraj izključno združno obliko, saj so zadruga ustrojene kot nalašč za potrebe kmetijstva. Pri nas je kmetijsko združništvo močno razvito, njegovo delo pa žal še ni dovolj uspešno. Praksa je pokazala, da pri nas nismo niti posvečali dovolj pozornosti gospodarski in socialni vzgoji zadrugarjev, niti naše združništvo ni dovolj strumno, oziroma primerno ustrojeno, da bi moglo biti kos vsem prilikam in neprilikam. Drugod, zlasti v naprednejših deželah, so po vrsti preustrojili združništvo in poglobili vzgojo voditeljev, pri nas pa se še krčevito držimo prvotnih primitivnih načel, ki ne odgovarjajo več današnjim večjim in zamotanejšim zahtevam. Skoraj bi rekli, da naše združništvo celo hira radi nedoraslosti vodstev, nediscipline članstva in pomanjkanja obratne glavnice. Gospodarsko bolj izobrazena in stanovsko ter socialno bolj vzgojena mlada generacija tudi vzbuja nade, da bo v našem združništvu kmalu zapihljajal nov osvežujoč veter.

Vrhovna organizacija je *kmetsko predstavništvo* v obliki kmetske zbornice. To je že javna organizacija, ki obvezno združuje vse kmete in opravlja važnejše posle stanovskih in strokovnih organizacij. Podrobnejše smo jo opisali v lanski avgustovi številki, zato jo naši čitatelji že poznajo.

Pri nas je bila pred vojno »C. kr. kmetijska družba kranjska« nekaka splošna kmetska organizacija, ki je dosegala delokrog vseh panog: stanovske, strokovne, gospodarske in tudi zbornične. Imela je poljaven značaj, ki ga je izražal že naslov (cesarsko-kraljeva) in je redno prejemale precejšnje dohodke iz javnih virov. Tako je n. pr. leta 1907. samo deželni proračun vseboval za c. kr. kmet. družbo za 28.000 kron podpor, kar znese v današnji veljavi do 300.000 Din, dočim dobi zdaj samo izjemoma tu pa tam kako podporico. Zato ni čudno, če je morala osredotočiti svoje delovanje na kupčijsko torišče, da zasluži za kritje upravnih stroškov in pogodbenih obvez iz »dobrih starih časov.«

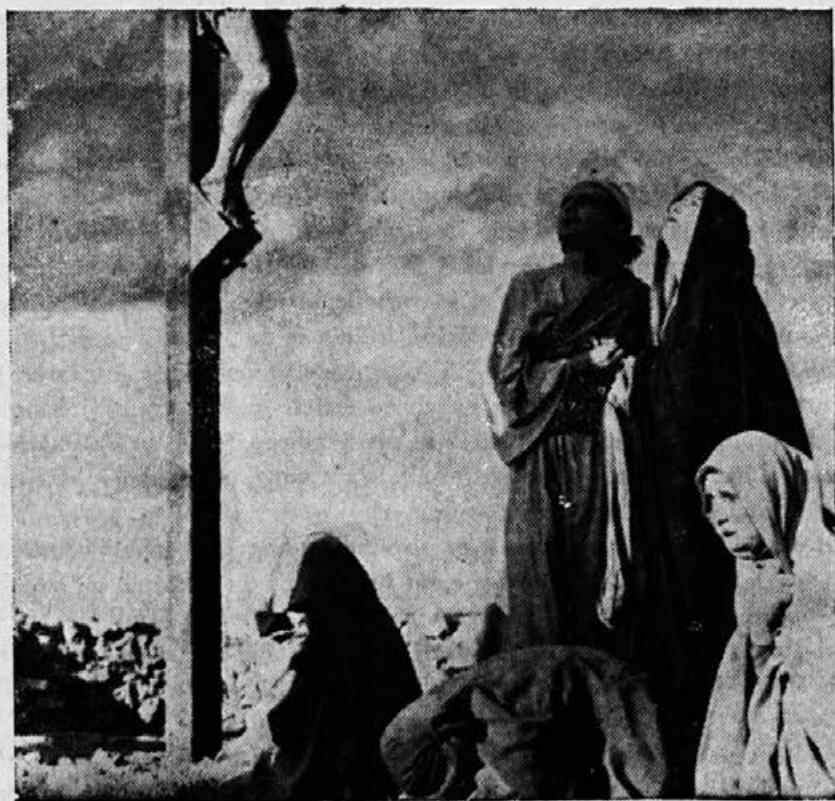
V novejšem času so se pojavile povsem nove kmetske organizacije, namreč *kmetske politične stranke*. Rodil jih je odpor pred omalovaževanjem, zapostavljanjem in izkoriščanjem kmetskega stanu od strani meščanstva. Prvotno so bile to stranke večjih in srednjih kmetov ter vaških obrtnikov (gostilničarjev, trgovcev), ki so zasledovale predvsem gospodarske koristi, kulturno in socialno pa so bile liberalno orientirane. Zato so jih nekateri nasprotniki imenovali »liberalni kmetijci«. Pri nas je bila taka stranka »Samostojna kmetijska stranka« prvih pet šest let, dokler ni spremenila programa in tudi naslova v »Slovensko kmetsko stranko«.

Sčasoma pa so se razvile v globino in širino in privzele tudi splošno socialne, kulturne in nacionalne naloge. Postale so prave narodne, oziroma narodno samonikle stranke. Od drugih strank se razlikujejo po tem, da njihove ideologije niso sestavljene iz interesov manjšim, meščanstva, delavstva, kakor n. pr.

liberalne in socialistične stranke, temveč zajemajo večinske socialno-gospodarske, kulturne in politične interese, katerih nosilec, čuvar in interesent je večinski (kmetijski) stan po načelu: kmet je narod. To torej niso več niti omejeno stanovske, še manj razredne, temveč so prave samonikle narodne stranke.

Šele tak razvoj jim je omogočil večji razmah in jih usposobil za uspešno upravljanje države in reševanje vseh državnih, kulturnih, socialnih, gospodarskih in ostalih interesov v korist celote in brez škode za posamezne stanove ali panoge.

Dasi se je pri nas pojavilo kmetijsko politično gibanje takoj po svetovni vojni, doslej še ni premagalo detinskih težav. Krivo je predvsem to, da so prej ko slej v ospredju narodnostna vprašanja, da si mora sproti ustvarjati ideologijo in da ni imelo idejno preizkušenih in sociološko dovolj izbrazenih voditeljev, pa tudi nezanimanje meščansko orientirane inteligence je mnogo škodovalo. Bodoči razvoj obeta obrat na bolje, ker ne bodo več vodili gibanja »spreobrnjenci«, temveč že v kmetijski misli vzgojeni kmetijski ljudje in ker se mlada inteligenca čedalje bolj zanima za kmetijska vprašanja. Pa tudi ideologija se je v obsežni književnosti o kmetijski sociologiji in ruralizmu že tako razvila, da bo imel kmetijski voditelj na vsako vprašanje znanstveno dognan in jasen odgovor.

Po krivici . . .

France Artnak

Krasna poletna noč je razprostrla svoje zvezdnato nebo nad zemljo. Vročina je še dihala iz zemlje, kakor bi valovale nežne grudi dozorevajočega dekleta. Luči po hišah so ugašale druga za drugo.

Janez Lučovnik je ugasnil petrolejko, spati se mu ni dalo. Zazrl se je v svetlo noč, zamišljen je gledal v trepetajoče zvezde in mrzlica je zdaj pa zdaj potresala njegovo suhljato telo. Bolan je bil, nekoliko se je prehladil zadnjič, ko mu je gorelo gospodarsko poslopje. Ves je bil razbeljen, pa se je napil vode, mrzle studenčnice. Toliko se je trudil, da bi rešil, kar se je dalo rešiti, no sedaj pa ga zaradi tega še žro ljudje po vasi.

Zažgalo ga je v prsih kot ogenj, ko se je zmislil na te grde govorce z vasi. Ljudje so mu nevoščljivi, ko mu gre nekoliko boljše kot drugim; ta prokleta nevoščljivost. Nič bi mu ne bilo, če bi mu kdo rekel v obraz, da je zažgal, nič, prav nič bi mu ne bilo. Lahko bi mu povedal, da ni, saj se da človeku še dopovedati, če ga pozna, toda kako dopovedovati ljudem, ki ne veš, kje so, dopovedovati ljudem, ki te obirajo Bog ve kje, to je hudo, to je nemogoče.

Žile na sencih so mu nabreknile in razločno je čul, kako udarja kri po njih. Glava ga je bolela, misli so mu bile razdražene. Stisnil je pesti in se jezil. Vse bi zdrobil, vse razmetal, samo da bi se odkrižal teh na skrivaj se režočit hudičev, ki mu hočejo raztrgati pošteno ime in se naslajati nad njegovo muko.

»Da bi jih le poznal! Oči bi jim izluknjal tem vragom.«

Pozno je bilo že in luna je počasi jadrala k spanju, svetlo so se odražali beli oblaki, ki so jih prevažale lahne sapice, ko se je Janez Lučovnik odpravljal v posteljo. Ni mu bilo do spanja, le otrok in žene ni hotel motiti. Hudo bi jim bilo, če bi videli, da je njemu hudo. Dovolj je, da trpi sam, ni treba, da bi breme trpljenja mučilo še ženo in otroke.

Noč se je neznansko dolgo vlekla. Nikoli še ni bila tako dolga. Janez Lučovnik se je naveličal, naveličal se je postelje in naveličal se je težkih misli. Vstal je na tiho in odšel v hlev k živini. Ležala je še, le konji so bili že vstali in zvedavo gledali v jaslje. Povedel jih je na vodo. V daljavi se je ozarilo nebo. Kot mrtvi vojščaki s puškami v rokah so štrleli ogoreli tramovi v zgodnje jutro. Janez jih je ugledal in zazdelo se mu je, da so žareči in da sedajo prav v njegovo dušo. Misel na jezike ga je zbolela z novo, podvojeno silo. Razjokal bi se, če bi ga ne bilo sram pred samim seboj.

Obstal je pred vhodom, konji pa so vihali nozdrvi in vohali ogorke.

Janez je odrezano zamahnil z roko in sklenil, da popravi za svoj lastni denar poslopje, če mu ga že zavarovalnica noče izplačati. Tudi do tja so že segli ti zlobni jeziki. Nič zato, pokazati bo treba tem hinavcem, da mu ni do zavarovalnine in da lahko živi tudi brez njih.

Konje je odgnal nazaj v hlev in naložil kravam sveže rezanice.

Medtem pa je bila vstala že tudi žena in prišla molst. Mož se ji je previdno umaknil, da ga ne bi takoj opazila in se po nepotrebnem razburjala

radi njegovega neprespanega obraza. Žena je molzla kravo za kravo, on pa jo je opazoval.

»Pridna je in skrbna,« je pomislil. »Bomo že kako izbredli iz te nesreče.«

Drugi dan je bil petek. Zgodaj je bil Janez Lučovnik pokonci. Oblekel se je praznično, ženi pa je rekel, da gre v mesto. Nekam razburjen je bil videti in ženo je zaskrbelo, da bi se mu na poti kaj ne pripetilo. Pogladila je konju grivo in se s skrbjo ozrla po možu.

»Glej, da se ti kaj ne zgodi,« je iztisnila z muko iz grla. »Konj je spočit.«

Janez je pognal, žena pa je pokimovala z glavo za njim.

Oh, kako čuden je postal zadnje čase. Nič mu ni prav. Tudi spi ne in ves je zamišljen. Kaj ga neki toliko muči.

Janez je šel v zavarovalnico in zahteval zavarovalnino. Nič mu ni bilo nerodno stopiti pred ravnatelja; v svesti si je bil, da je upravičen do denarja. Ravnatelj pa ga je pomenljivo pomeril od nog do glave in ga napolnil na sodišče, češ, da naj prinese potrdilo, da ni uvedena proti njemu preiskava radi povzročitve požara. Zaprepaščen je bil in najraje bi se skregal s tem odurnim ravnateljem. Toda nič ni pomagalo. Brezupno je odšel na sodišče. Potrdila ni dobil.

Gnev in grenka zavest obdolžitve sta mu razbijala po možganih, ko se je vozil proti domu.

Ženi je povedal vse — in ona ga je razumela. Janezu pa je bilo pri srcu baš radi tega težko. Zakaj ga ne bi tudi ona zasovražila, če ga že sovraži ves svet. Zakaj je še edini človek na zemlji, ki bi mu rad pomagal prenašati gorje? Norec je, kdor hoče prenašati boleost in gorje, ki mu ga ni treba. Ali so mar njo obdolžili, da je zažgala? Tudi ženina udanost ga je spravljala v obup. Sam je hotel prenašati vse, kar je bilo težkega.

Tudi to noč ni zatisnil očesa. Vročina ga je kuhala, po glavi so mu divjale obupne misli. Zdelo se mu je, da ga po malem ubijajo, da izpodkopujejo temelje njegovi hiši, in da se ljudje v dolgih vrstah sprehajajo smeje mimo njegovega pogorišča.

Glavo mu je hotelo raznesti. V postelji ni imel več obstanka. Vstal je, se napol oblekel in odšel pred hlev. Ogoreli tramovi so pošastno zrlí vanj, kakor bi ga hoteli prodreti.

Odšel je na podstrešje, ogoreli tramovi so ga spremljali. Možgani so mu zavreli.

Žena ga je našla obešenega in ogoreli tramovi so štrleli v prazen dan, kakor črni drogovi, raz katere je hudobnež strgal žalno zastavo.

Zlom

Ivan Nemeč

Danes vstaja zdravo kmetško jedro, ki ga tudi največje grdobije tega sveta niso uničile. Zmagoslavno zrem fanta in dekle, kako se vsa okrvavljena otepata iz trnja in krepko dvigata krono novega življenja. —

Zlom...

Kljub mrazu in nepisanim težavam mogočno raste nova pšenica: naj se izgubljena kri nadoknadi s svežim kruhom! Naj se rane zacelijo in žulji ohlade za nova trpljenja, ki kakor šumeča pesem gozdá valove čez skromne vaške hiše. Razpočeni okovi grozeče pokopavajo preteklost in vzbujajo speče vstajenju! Kakor sproščeno hiti vse mlado iz prepadov. Razmetane so sponse in obrabljene verige rožljajo na bodečih plotovih, ki kakor zarjavelo železo more ostanke.

Skromno vstajajo nove, a prekaljene duše iz razvalin za moč in silo bodočnosti. Grenki so včasih odmevi in še trpkjši udar! Z vseh strani udar, ki kakor prokletstvo preganja zdravje in silo narodov. Naj se na soncu razevre vse tisto, kar ima v sebi pečat robstva in teme, seme napuha, hinavščine in sovraštva ter čašo razdora! —

Po pravici Ti povem, Ti sveta naša zemlja, da Tvoji sinovi z orjaško silo duha vstajajo za novo setev. Obrni se ti, brazda, pokrij gnoj in plevel, pokrij trohno in jame, iz katerih je curljal potok bolečin. Zdravje Ti prinašamo, zemlja, in pesem na ustih! Čašo svežega vina in materi ponosnega sina. Vse to Ti poklanjamo za Tvojo in svojo veličino. —

Ali naj pero zapiše vse tisto, kar na tujih žuljih nosi svoje gospodstvo? Vse, kar na ranah in smrti gradi svoje domove, nadzemeljske kleti, nevrednim blatne grobove! Ne — ne morem! Ni mi dano zapisati o Neronovih sinovih — pero je strto, srce pa veruje v novo vstajenje.

Iz življenja pri nas in drugod

Zbira in podaja dr. B. V.

UVODNA BESEDA

V prejšnji številki »Grude« sem vam med »Zapiski« obljubil nekaj pogledov na vaško življenje drugod. Prav je namreč, da si tudi po tej plati, ki nam je najbližja, nekoliko razširimo svoje obzorje in pogledamo še drugam, da vidimo, v kakšnih razmerah živi kmet izven meja naše domovine, kaj dela, kaj ga najbolj veseli in kakšne uspehe dosega.

Tak pogled v svet nam utegne biti dvakrat koristen: Prvič zato, da druge spoznamo in drugič zato, da v nekem zrcalu še *sebe* presodimo.

Gradivo, ki ga bom pri tem uporabljal, pa naj nas povrhu še sproti opozarja na strašno pomanjkljivost, ki jo kažemo v tem pogledu mi. Beseda »pomanjkljivost« je seveda najmilejši izraz za našo zanikernost, za našo malomarnost in — lenobo...

Zares, kdaj bomo tudi mi pričeli tako temeljito in po načrtu proučevati našo vas in njeno življenje, kakor to vidimo pri drugih narodih?

Naj bi te moje vrstice vzpodbudile tega ali onega, da bi se vsaj sam in v svoji najbližji okolici lotil tega nadvse hvaležnega in — potrebnega dela. Seveda ne sme ostati samo pri tem. *Potrebna bo najširša akcija, ki jo bodo morale slej ali prej podpreti tudi naše oblasti, ker se sicer v krogu narodov ne bomo mogli postaviti niti z najskromnejšimi podatki...* Ali bi ne bilo žalostno, če bi tujcu ne mogli postreči niti s podatki o svojem lastnem življenju? Tujec, ki se le mimogrede ustavi med nami, ne posluša rad dolgih razprav, on hoče predvsem — *točnih in izčrpnih podatkov*. Pa tudi tisti, ki se za nas zanima samo iz dalje, ne da bi sam utegnil med nas, hoče prav tako le — *točnih in izčrpnih podatkov* torej spet in spet samo *podatkov*, ne pa dolgih modrovanj.

Na primeru italijanskega načina proučevanja vasi in njenega življenja bomo že takoj v prvih poglavjih lahko spoznali, *kaj se pravi na kratko, a vendar izčrpno strniti v nekaj stvarnih podatkih vse, kar nas utegne zanimati iz življenja podeželja.*

Za tako zbiranje gradiva je seveda potrebna — *organizacija*, in sicer po načrtu in do vseh podrobnosti izvedena organizacija, ki mora s svojimi nitmi seči prav do zadnje gorske vasi in koč v samotni.

Kdaj bomo mi za tako obsežno delo zreli? Ne obupujmo! Moč je v nas samih, le na dan ž njo! Sčasoma bo morda tudi naš kmet prišel do svojega strokovnega zastopstva — recimo do: *kmetskih zbornic* — ki bi bile (kako-pak le ob primerni podpori državnih oblasti!) v prvi vrsti poklicane, da izvedejo tako delo.

Imejmo moč, da tudi to dočakamo!

PODOBA ITALIJANSKE VASI

I.

Podatke iz življenja na italijanski vasi sem zbral iz knjige: »*Življenjske razmere italijanskih kmetov*« (Le Condizioni di vita dei contadini in Italia), ki jo je leta 1930. izdala italijanska Narodna zveza fašističnih poljedelskih sindikatov v Rimu. Knjiga je torej uradna izdaja, ki je izšla — kakor to v uvodu poudarja tudi predsednik zveze, fašistični poslanec Alojzij Razza — na izrecno željo samega Mussolinija. Nje namen je podčrtan s temi-le zaključnimi stavki uvodne besede: »Služi naj nam zato, da se homo vzpenjali — kakor to hoče Benito Mussolini — čim višje in čim dlje. In to homo prav gotovo storili.«

Knjiga je nastala iz potrebe po nepristranskem, čeprav samo približnem spoznavanju stvarnih pogojev življenja poljedelcev in poljedelskih delavcev na splošno v raznih pokrajinah Italije.

Podatki, ki so v njej zbrani, pa so plod natančne proučitve razmer na osnovi posebnih vprašanj, ki jih je fašistična zveza poljedelskih sindikatov razposlala vsem svojim podrejenim organizacijam, kakor tudi vsem poljedelskim uradom (cattedre ambulanti), zdravnikom itd. (Že na tem samem primeru lahko spoznamo, kako velikega pomena bi bilo tudi pri nas strokovno zastopstvo našega kmeta, dasi si tako nedemokratskega, kakor je fašistično, gotovo ne želimo ...)

Knjiga je seveda bogato ilustrirana in so celo slike tako izbrane, da se nam že ob njih pregledu pokaže živa slika italijanske vasi in njenega življenja. V boljše razumevanje popisa posameznih pokrajin, od katerih bom nekatere podal dobesedno, naj mi bo dovoljeno, da iz dolgega niza nič manj ko 47 vprašanj v skrčeni obliki navedem vsaj nekaj glavnih točk, na katere je bilo treba pri sestavi podatkov odgovoriti:

1. Kakšno je zemljišče, na katerem so zgrajene kmetijske stavbe?
2. Kako globoki so povprečno temelji hiš in iz kakšnega gradiva?
3. Kakšna so tla stavb?
4. S čim so hiše krite?
5. Ali imajo dovolj zraka? Kako je z vlago?
6. Koliko nadstropij imajo?
7. Kakšna je razsvetljava?
8. Kakšne so spalnice in koliko ljudi spi povprečno v njih?
9. Kje leže in kakšni so hlevi?
10. Kako je s svinjaki?
11. In stranišča, gnojnišča?
12. Odkod in kakšna je voda?
13. Hiše v vasi so na kupu ali vsaka zase?
14. Katere so glavne napake stanovanj?
15. Kakšna je prehrana ljudi in živali?
16. Kako se oblačijo ljudje na vasi?
17. Kakšno je pohištvo?

18. Kako je z denarjem in prihranki?
19. Katere bolezni so najbolj pogoste?
20. Kako je z izseljevanjem v druge države?
21. In kako z vhajanjem v mesto (urbanizmom)?
22. Kakšna je morala?
23. Katere so najljubše zabave pri vas?
24. Kako je s prosveto (šola, knjige, časopisi itd.)?
25. Kakšen je smisel za družino in zakonsko življenje?
26. Kako je z odkupi zemljišč? (V Italiji je velika večina poljedelcev nesamostojnih. To so v glavnem koloni, ki so v tej ali oni odvisnosti od lastnika zemlje — veleposestnika.)
27. Kakšen je zaslužek?
28. Kako je z obiskom ljudskih šol?

Itd. Itd. . . .

Vseh vprašanj je, kakor rečeno, 47. V posameznih popisih bomo videli, kako se odgovori dotikajo prav vseh navedenih vprašanj in kako skušajo biti kar najbolj izčrpni.

II.

Knjiga vsebuje popis razmer na vasi v vseh 92 italijanskih pokrajinah — od Alp do Sicilije. Tu se bom seveda omejil le na nekaj posebno značilnih popisov, ki sem jih zbral tako, *da bo zastopana po ena pokrajina iz severne, ena iz srednje in končno še ena iz južne Italije*, da spoznamo ob teh primerih tri tipične slike italijanske vasi. Za nameček pa bom zaradi poučne primerjave dodal še dobesedni prevod popisov vaškega življenja v onih pokrajinah današnje Italije, kjer žive — *naši ljudje*, da spoznamo, kaj sodi Rim o nas, o našem kmetu v Primorju in kakšna je ta slika v primeri z italijanskim kmetom tam doli kje na sicilijskem jugu. Mislim, da si bomo tedaj marsikaj lahko s ponosom priznali . . .

Poglejmo torej najprej v severno Italijo in oglejmo si za primer popis vaškega žitja in bitja v pokrajini Bologna, ki se nam zdi za ta del Italije posebno značilna. V knjigi čitamo:

1. Vas v severni Italiji (Bologna)

Kmetske hiše v bolonjski pokrajini so v nižinskem in hribovitem predelu zidane z opeko.

V gorah pa se zelo pogosto uporablja ali čisti kamen, ali pa kamen, mešan z opeko. Hiše kolonov so prav tako skoraj povsod pokrite z opeko in le redko s skriljci. V gorah pa se spet pogosto vidijo strehe, pokrite z ardezijo, ker so take strehe najbolj odporne proti vetrovom. Na zunaj so hiše ometane z običajno mešanico iz apnenca in peska; toda pri starejših stavbah naletimo po-

gosto na navaden omet iz ilovice. Notranje stene stanovanj navadno niso pobeljene z apnom.

Povprečno se hiše nanavo belijo vsakih 8—10 let. V nižinskih predelih je zračenje v splošnem še precej ugodno. V goratih pokrajinah je nekoliko manjše, vendar pa še zadostno. Običajna velikost oken v ravnini in nižinskem predelu je 0.60×1.20 . V visokih hribih in gorah pa so te mere nekoliko manjše in se gibljejo v razmerju 0.60×0.80 do 0.80×0.40 .

Okna imajo skoro vedno zunanje lesene oknice (vetrnice), opremljene z zapahi, čedalje bolj pa se razširja navada, da se v okna vdevajo leseni okvirji s šipami na dve strani ali samo na eno stran.

V splošnem hiše niso vlažne. Pač pa so vlažna stanovanja poljedelskih delavcev (težakov), ki so v rižnih predelih pokrajine.

Kolonske hiše so še precej čiste, hiše poljedelskih delavcev pa so tudi v tem pogledu pomanjkljive.

Za razsvetljavo se uporabljajo sveče in petrolej. Uporaba oljčnih semen v te namene je danes že skoro povsod opuščena.

Kolonske hiše imajo navadno pritličje in eno nadstropje. Hiše težakov v rižni pokrajini pa so samo pritlične.

V večjih sobah spijo v splošnem 3 do 4 osebe, v manjših samo dve. Kuhinja je navadno precej velika in je ob straneh vedno pobeljena. Posebno mali posestniki in samostojni najemniki imajo v pritličju v bližini kuhinje še posebno sobo, ki služi kot jedilna soba. V predelih, kjer uspeva riž in kjer prevladujejo v glavnem poljedelski delavci, ni seveda nikjer posebne jedilnice.

Glede gospodarskih poslopij se lahko reče, da so hlevi v približno polovici primerov v istem poslopiju, kjer prebivajo poljedelci, in le v ostali polovici primerov so v posebnih poslopijih.

V ravninskem in hribovitem predelu, posebno pri novejših stavbah, je zračenje hlevov v splošnem zadostno. Zelo pomanjkljivo pa je v starih hlevih in v goratih predelih. Tla hlevov so navadno iz gole zemlje, iz kamna in večjih ali manjših skrilj, posebno v gorskih predelih. Včasih pa tudi uporabljajo opeko. Tla torej v nobenem primeru niso nepremočljiva. Prostor za živino je predpisano nagnjen in se vsi odpadki primerno odteka.

Pri vsaki kolonski hiši je vedno tudi svinjak, prav za prav sta na vsakem posestvu po dva svinjaka, pri večjih posestvih celo trije. Vedno najdemo tudi kurnik, včasih tudi dva, namenjena za razne vrste živali, ki jih goje pri hiši, tako n. pr. eden za kokoši, drugi za race, gosi in purane.

Stranišča ni skoraj nikjer in še tam, kjer je, ga nihče ne uporablja. Gnojne jame imajo le deloma nepremočljiva tla s primerno nagnjenostjo za odtok. V splošnem so tla iz steptanega cestnega prahu in le malo nagnjena. Posebna jama za gnojnico obstoja le v nekaterih primerih.

P r e h r a n a : Samo v nekaterih manjših gorskih predelih se uživa mešan kruh iz pšenične in koruzne moke, po veliki večini, da, v splošnem, pa se uživa samo kruh iz čiste pšenične moke. Uživa se navadno trd, ker ga pečejo navadno samo enkrat na teden. Hlebi so različne velikosti. V splošnem tehtajo

Oton Gaspari: Motiv s slovenske Koroške

Brata

Jože Ziljan

*Na vasi kot tujca živiva
in dolgo med nama leži
prepad, vse globlji, temnejši
kot mrzle so zimske noči.*

*Kadar kdaj brata zaprosim:
— Bodi mi, bodi enak! —
berem na ustnih odgovor:
— Nisem slovenski čudak! —*

*Tiho okoli se plazi
bedni ponemčeni brat,
hodi kot krivoprisežnik
v lasten dom zdražbo sejat.*

od 300 do 400 gramov in povprečno poje odrasel človek do 1 kg kruha na poln delavni dan. V pogledu kruha se opaža glede na predvojni čas zelo velik na-predek, saj je gotovo, da je danes kruh v veliki meri zamenjal v zimskih mese-cih polento.

Ob delavnikih se oblačijo kmetje zelo površno. Ob praznikih pa nosijo obleke dobre kvalitete in lepega kroja, ženske pa se že nagibljejo kar k luk-susu, saj nosijo nogavice in obleke iz svile in lakaste čevlje.

Iz vseh teh podatkov se da razbrati, da se je življenje poljedelcev v bo-lonjski pokrajini znatno zboljšalo v zadnjem času.

Pohištvo tvorijo železne postelje s kovinastimi mrežami in žimnicami iz volne. V višjih gorskih predelih pa naletimo še na čisto navadne lesene po-stelje v obliki kože in s prečnimi deskami ter slamnjačami s koruzno slamo. Skoro popolnoma so izginile stare lesene skrinje, ki so jih zamenjale omare iz orehovine in z ogledalom.

Koloni imajo v splošnem precej prihrankov, mnogi so si nakupili do polo-vice goveje živine in imajo tudi tekoč denar. Bolj nesrečen pa je poljedelski delavec, ki toliko zapravi, kolikor zasluži.

Nekoč so koloni hranili denar še v slamnjačah ali v praznih steklenicah za vino. Sedaj pa so se navadili spravljati denar v kmetških bankah in hranil-nicah ter pri Poštni hranilnici, in sicer tako, da napravijo več vlog, da one-mogočijo radovednejšem vpogled v njihove dejanske prihranke.

Najbolj pogosta obolenja so pljučna obolenja, pa tudi obolenja žil in reumatične bolezni. Vsekakor pa je malo smrtnih slučajev zaradi nalezljivih bolezni. Znani pa so tudi primeri jetičnih obolenj. V nižjih močvirnih pre-delih, ki pa sedaj z izsuševanjem izginjajo, so se pojavili slučajni malarične infekcije v milejši obliki, toda ta bolezen se od leta do leta čedalje bolj iz-gublja, tudi zaradi rednega zdravljenja. Lastniki zemljišč redno razdeljujejo kolonom kinin, skrbe pa tudi za zaščito pred malarijskimi komarji.

Bolonjski kolon se navadno ne izseljuje, ker se čuti zelo navezanega na svojo zemljo. Poljedelski delavci pa se radi sele, zlasti v Brazilijo in Argenti-no. Tudi vhajanje kmetov v mesto se opaža, toda ne v preveliki meri. Tako v prvem ko drugem primeru pa je treba ta pojav pripisati predvsem naraščanju družine, ki povzroča, da se morajo nekateri člani, ki doma ne najdejo dovolj zemlje, odpraviti v mesto s trebuhom za kruhom. Izselsevanje poljedelskih delavcev pa je treba v prvi vrsti pripisati pojavu brezposelnosti, ki se je po-sebno v preteklosti redno pojavljala v nižinskem predelu pokrajine. Da bi se to preprečilo, bi bilo treba razdeliti večja posestva in ustvariti nova, toda to bi obenem zahtevalo gradnjo novih kolonskih hiš.

Dojenje tujih otrok za plačilo ni razširjeno.

Glede nraavstvenega ponašanja kmetov se mora reči, da se čedalje bolj izednačuje z mestom, tako da o posebni ubrzdčnosti ne moremo govoriti. Na-sprotno lahko ugotovimo, da se je ponašanje kmetov v primeri s predvojni dobo, posebno pri ženskah, celo poslabšalo.

Najljubša zabava mladine so plesi in kino, ki se razširja tudi na deželi, nadalje »balinanje« (igra s krogli) in seveda — gostilna.

Čitanje knjig je zelo redko, bolj pogosto pa je čitanje političnih dnevnikov.

Čut za družino je še precej močan, vendar manj med delavci kot med koloni. Na vsak način pa je neprimerno manj trden kakor je bil pred vojno. Očetovska oblast se spoštuje, zakonska plodovitost pa se v zadnjih letih postopoma manjša. V splošnem pa je bolonjsko prebivalstvo še zmerom precej plodovito. Ne manjka primerov priležništva in nezakonskih otrok, čeprav niso pogosti. V kolikor obstoje, gredo predvsem na račun vojnih vdov, ki žive rajši v priležništvu kakor v zakonu, da ne izgube pokojnine.

Med vojno in takoj po vojni so mnogi koloni s svojimi prihranki nakupili zemljo in si ustvarili samostojno gospodarstvo. Sedaj pa je ta pojav prenehal, dasi se tudi pri nas širi takozvana »mala lastnina«.

Zaslужki kmetov so tu in tam večji zaradi čebelarstva, ki pa je še zelo enostavno.

Ljudske šole so v splošnem dobro obiskovane, ne da bi bilo treba ugotavljati pogostih primerov kršitve šolske obveznosti. (Dalje prih.)

Oljarice

Ing. Josip Teržan

V naši državi pridelujemo: oljno repico, solnčnico, mak, bučno seme, sezam, ricinus in laneno seme za pridobivanje olja. Temu rastlinstvu se je pri nas posvečalo vse premalo pažnje! Saj smo kot izrazito agrarna država vsa leta do letos uvažali za potrebe naše industrije — oljarne — mnogo sto vagonov oljnega semena iz inozemstva, ker je naš pridelek oljnega semena bil pač mnogo premajhen za naše potrebe.

Iz Madžarske, Romunije in Bolgarije smo uvozili tekom zadnjih deset let sledeče količine oljne repice (podatki iz statistike »Jugoslovska privreda«, Zagreb, 1933):

leto	q	vrednost v dinarjih
1921	2.281	1,211.000.—
1922	4.059	2,935.000.—
1923	36.121	18.156.000.—
1924	46.217	27.414.000.—
1925	43.473	25,541.000.—
1926	36.879	17.795.000.—
1927	53.303	22,495.000.—
1928	65.481	19,830.000.—

leto	q	vrednost v dinarjih
1929	8.261	3,712.000.—
1930	15.061	4,097.000.—
1931	23.950	5,354.000.—
1932	64.069	15,111.000.—

Odkar smo v lastni državi, smo nad 200 milijonov dinarjev plačali inozemstvu samo za seme oljne repice in približno isto vsoto za laneno seme! Ves ta denar bi lahko dobil naš jugoslovanski kmetovalec, če bi imeli urejeno agrarno politiko.

Druga važna oljna rastlina je lan. Lan se prideluje radi vlakna in radi semena za olje. Radi vse večje motorizacije industrijskih in obrtnih podjetij, potrošnja olja stalno raste. Tudi vlakna se lahko dobro vnovčijo, ker je povpraševanje za sirovim vlaknom precejšnje. Tekom dvanajstih let, od 1921. do 1932. smo uvozili lanenega semena iz Madžarske, Italije, Argentine in Britanske Indije:

leto	q	vrednost v dinarjih
1921	1.500	377.000.—
1922	1.159	999.000.—
1923	5.441	4,460.000.—
1924	8.857	7,328.000.—
1925	37.818	22,955.000.—
1926	34.476	13,452.000.—
1927	47.927	18,669.000.—
1928	59.967	23,948.000.—
1929	59.063	25,558.000.—
1930	55.444	26,221.000.—
1931	57.409	20,410.000.—
1932	51.914	10,038.000.—

Vsakoletni uvoz lanenega semena zahteva od nas ogromne milijone in to povsem neopravičeno, ker bi lahko vse laneno seme pridelali doma.

Letos je vendar enkrat kmetijsko ministrstvo uredilo to vprašanje na ta način, da je pritisnilo na vseh osem naših oljnih tovarn in zahtevalo, da morajo potrebno seme oljaric kupiti doma. 15. februarja t. l. so v kmetijskem ministrstvu podpisali sporazum, na podlagi katerega bodo tovarne letos plačevale sledeče cene za oljna semena, in sicer za 100 kg:

oljne repice	Din 250.—
solnčnice	„ 160.—
mak	„ 300.—
bučnice	„ 220.—
sezam	„ 350.—
ricinus	„ 300.—
laneno seme	„ 275.—

Pri nas v Sloveniji je od vseh teh oljarnic najvažnejše laneno seme. Solnčnice in bučnice uporabljajo naši kmetovalci sami. Beli mak, sezam in ricinus pri nas dobro ne uspeva, dočim oljna repica uspeva in je z lanenim semenom najvažnejša kultura za našega kmetovalca.

Naši kraji so v starih časih sloveli po dobrem lanenem semenu. Zato hočem obširneje razpravljati samo o lanu. Cena po Din 275.— za 100 kg je primerna, tako da se pridelovanje lanenega semena v današnjih prilikah v primeri s ceno ostalih poljskih pridelkov še kar dobro izplača.

Da je pridelovanje lana pri nas tako nazadovalo, leži vzrok v bivši agrarni in industrijski politiki, ki je prvenstveno podpirala tujo tekstilno industrijo, ki je uporabljala tujo sirovino (bombaž, juto) in je vsled tega lan in konoplja skoraj povsem izginila iz naših poljan. Sedaj se je tudi v tem oziru položaj spremenil v korist lanu in konoplji.

Za pridelovanje lana *samo za olje* pa je potrebno mnogo svetlobe in toplote in malo vlage. Ker imamo v naših krajih dovolj vlage in sonca, lahko pridelujemo lan za vlakno in olje; to pa je tem važnejše in ugodnejše, ker se v tem slučaju, če lahko kmetovalec uporabi, oziroma proda prejo in olje, pridelovanje lana dobro izplača. Ta način pridelovanja lana — za vlakno in seme — je torej za mali kmetijski obrat najrentabilnejši in se zato v naših krajih dobro obnese.

Spomladanski lan sejejo pri nas približno stoti dan po novem letu, raste ter dozoreva stotega dne po setvi. Kmet, ki želi prav dobro prejo, puli lan v rmeni zrelosti, t. j. ko postane mlečni sok zelen.

Lan zahteva dobro, čisto in močno zemljo, ker jo precej izmozga. Zato moramo gnojiti lanu poleg hlevskega tudi z umetnim gnojem. Veliko kalija in fosforja z zmerno količino dušika daje velike pridelke dobre kakovosti. Od umetnih gnojil se je tekom zadnjih let mešano gnojilo nitrofoskala - Ruše s 4% dušika, 8% fosforne kisline, 8% kalija in 33% apna pokazalo kot najboljše ter je s tem gnojilom zajamčena tudi dobra kakovost vlakna in dobra zrelost semena. Za 1 katastralno jutro potrebujemo 200 do 300 kg nitrofoskala - Ruše.

Po naših statističnih podatkih pridelamo na 1 ha samo 6 do 8% semena in 1.50 do 2 q godnega lanu. V Nemčiji so pridelali lansko leto na 1 ha 14 do 18 q, da celo 24 q semena, s 24% beljakovin in 40% olja.

Lanu moramo posvetiti večjo pažnjo, ga skrbno pripraviti, očistiti in pognojiti zemljo. Seje se naj *jari lan*, izbran in kaljiv, zgodaj spomladi, nekako 100 dni po novem letu, če vremenske prilike dopuščajo.

Naša polja naj se zopet spremenijo v lanene njive in zlatijo v jutranjem soncu! V našo vas se naj zopet povrnejo lepi narodni običaji, ki so v zvezi z ruvanjem lana, z mikanjem in prejo. Poleg teh lepih običajev, narodnih vezenin in narodnih nošenj iz belega platna, pa bo naš kmetovalec sprejel lepe vsote denarja za laneno seme!

Svet se močno stresa v temeljih, ki so mu jih po veliki svetovni moriji nanovo postavile sile zmagovalke, ko so na pariški mirovni konferenci leta 1919. z ustanovitvijo Društva narodov hotele ustvariti nov mednarodni red, v katerem ne bi več surova sila zmagovala nad mednarodno pravico. V Evropi in Aziji se vanjo zaletavajo s krčevitimi sunki tri močne sile, ki jo hočejo porušiti, ustvariti nove zmede in jih izkoristiti v svoje sebične namene.

Pravijo, da živimo še vedno v miru, a dejansko je ta mir samo na papirju, v mrtvih črkah mednarodnih pogodb, ne pa v samem življenju narodov in držav, ki žive vse prej ko v medsebojnem prijateljstvu. Evropo pretresajo močni viharji, ki ne divjajo samo v posameznih državah, v njih notranjem življenju, temveč tudi na zunaj, v njih odnošajih napram zunanjemu svetu.

V sklopu vsega tega mednarodnega dogajanja je seveda tudi naša država samo člen v skupni verigi. Nohena država ne more živeti sama zase. Tudi ta naša država ne. Tudi ona mora slediti splošnemu razvoju in se mu čim bolj prilagoditi. Zato je prav, da vsem tem zunanjim dogodkom posvečamo vsaj toliko pažnje, kolikor se to tudi nas samih tiče, da smo tako vsak trenutek na vse pripravljeni... Če velja to v navadnih, urejenih razmerah, velja še v posebni meri v dobi splošne mednarodne napetosti, kakršna je sedanja. Zato bo odslej tudi naša »Gruda« posvečala mednarodnim dogodkom nekoliko pozornosti, da bo skozi naše »Okno v svet« imel vsakdo, pa tudi naš najbolj preprost človek, vsaj skromno, a vendar jasno sliko vsega tega, kar se dogaja tudi izven meja naše države.

Z VELIKO NAGLICO...

Dogodki na mednarodni pozornici si slede danes s tako naglico, da se je spričo nje že težko znajti. Posveti državnikov, njih medsebojni obiski, njih izjave, govori in njih načrti, nove pogodbe in prijateljstva — vse to se razvija pred našimi očmi z naravnost filmsko hitrostjo.

Dasi vlada navidezno »mir«, vendar pokajo že marsikje puške in topovi. V Vzhodni Afriki se že od 3. oktobra lanskega leta bije boj krvavi med Italijani in Abesinci. Na Daljnem Vzhodu mrevari Japonska Kitajsko in se pripravlja na nov spopad z Rusijo. V nesrečni Evropi pa se spet dvigajo preteči oblaki nad Renom, od koder — tako nas skušnje uče — nevihta kaj rada zajame vso Evropo. Položaj je danes zares že nekoliko podoben položaju usodnega leta 1914. Le pogledjmo, kako je zapleten!

TRIJE DATUMI...

Trije datumi najnovejšega mednarodnega dogajanja bodo prešli v zgodovino narodov kot preteči zublji, ki so vžigali in netili nov svetovni požar: 16. marec 1935, ko je Hitler v nasprotju z mirovno pogodbo spet uvedel splošno vojaško dolžnost v Nemčiji; 3. oktober 1935, ko so zagrmeli prvi streli v Vzhodni Afriki in je Italija brez vojne napovedi začela svoj vojaški pohod v Abesinijo; 7. marec 1936, ko so nemške vojaške čete vkorakale v Porenje in je Hitler odpovedal lokarnsko pogodbo iz leta 1925. In kaj naj rečemo o stalni napetosti na Daljnem Vzhodu, kjer je Japonska danes v krempljih največjega militarizma na svetu, ki je tako žejen novih osvojitvev? Ali nam vse to ne kaže, da so temelji našega sveta zares že močno omajani in da se je bati najhujšega? Ali se vam ne zdi, da so vsi ti dogodki močno omajali našo vero in naše zaupanje v svetovni mir, kakor so o njem takoj po svetovnem klanju še sanjali v Parizu, a ga vseh teh 18 povojnih let niso znali uresničiti?...

ABESINSKA ZADEVA

Italijansko-abesinski spor je zaradi dogodkov ob Renu trenutno potisnjen v ozadje. Prve dni marca pa je še nevarno visel nad Afriko in Evropo. Italijani so prav tedaj dosegli

večje uspehe na severnem abesinskem bojišču, kjer so njih čete prodrle že precej proti jugu in zasedle važni abesinski postojanki Amba-Aradam in Amba-Adadžo, od koder nadaljujejo sedaj ofenzivo proti jezeru Ašangi. Navdušeni zaradi teh zmag so Italijani pričakovali primerno nagrado iz Ženeve, kakor da bi bilo Društvo narodov ustanovljeno zato, da deli nagrade mednarodnim napadalcem...

Poseben odbor strokovnjakov pa je med tem nemoteno zasedal in proučeval učinke morebitne prepovedi izvoza petroleja v Italijo, za kar se je prav tedaj močno zavzemala Anglija. Strokovnjaki so svoje mnenje predložili posebnemu odboru za sankcije (»odboru osemnajstorice«), ki je bil ustanovljen pri Društvu narodov zato, da določa kazni (sankcije) proti Italiji zaradi njene kršitve ženevskega pakta (pravil Društva narodov), ki so ga dolžne vse članice Društva narodov spoštovati. In prav temu odboru je prve dni marca hotel angleški zunanji minister Eden predlagati kot nadaljnjo kazen proti Italiji — prepoved izvoza petroleja.

ULTIMATUM DRUŠTVA NARODOV

Do tega pa ni prišlo, ker je francoski zunanji minister Flandin predlagal, naj bi se prej še enkrat pozvalo obe vojskujoci se državi, da ustavita sovražnosti in pričneta mirovna pogajanja. To je tudi olveljalo in Društvo narodov je v tem smislu poslalo 3. marca t. l. poziv Italiji in Abesiniji s prošnjo, da pošljeta svoje odgovore najkasneje do 10. marca t. l., ko naj bi se spet sestel odbor osemnajstorice, da jih prouči. Abesinija je takoj pristala na ta poziv. Italija je najprej oklevala, končno je ponudbo sprejela, a sovražnosti v Afriki ni ustavila, ker...

POLOŽAJ SE JE SPREMENIL

...ker je med tem Hitlerjev nastop zmešal štrene in je abesinska afera stopila nekoliko v ozadje.

Ko se je nemškemu kancelarju zdelo, da je položaj najbolj zapleten, je nenadoma posegel vmes in na mah spremenil sliko Evrope. V nekaj urah je sklical nemški državni zbor (rajhstag) in pred zbranimi poslanci svečano proglasil, da njega *lokarnski sporazum* o varstvu mej z dne 16. oktobra 1925. ne veže več in je zato svojim četam naročil, naj še tisti trenutek zasedejo obmejno ozemlje v Porenju, kjer Nemčija po določbah versajskega miru in lokarnske pogodbe ni smela imeti ne vojaštva, ne graditi vojaških utrdb.

PRED ENAJSTIMI LETI ...

Takozvani lokarnski sporazum so z jamstvom Italije in Anglije podpisale Nemčija, Francija in Belgija, da si medsebojno svečano jamčijo nedotakljivost svojih meja in s tem še enkrat svečano potrdijo določbe versajskega miru z dne 28. junija 1919. Sporazum določa med drugim, da ga nobena izmed držav-podpisnic ne sme svojevoljno niti prekršiti niti odpovedati, ker je za odpoved pristojen samo svet Društva narodov na podlagi predhodnega sporazuma vseh petih lokarnskih sil.

HITLER PRIZNA IN NE PRIZNA ...

Dasi je lokarnski sporazum v imenu Nemčije podpisal še pokojni Stresemann, ga je Hitler doslej spoštoval in je še lansko leto v svojem govoru pred rajhstagom dne 21. maja dejal, da lokarnski sporazum priznava že zato, ker ni bil Nemčiji »vsiljen«, kakor je to trdil o versajskem miru. Dne 7. marca t. l. pa je odpovedal tudi ta prostovoljni sporazum in s tem močno omajal zaupanje vseh narodov v dobro voljo Nemčije. Ponudil je sicer sose-

dom na zapadu in vzhodu nove pogodbe — in to kar za dobo 25 let —, toda kdo naj mu zdaj sploh še verjame, če pa tako svojevoljno odpoveduje pogodbo, ki jo je sam že priznal. Tako pravijo vsi prizadeti: Francozi, Belgijci in drugi.

PRETEČI OBLAKI...

Nad Renom so se zgostili preteči oblaki, ki ne obetajo nič dobrega. Francija noče slišati o novih pogodbah s Hitlerjem, dokler ta sam ne popravi storjene krivice in omili svoje dejanje. Na francosko in belgijsko pobudo so se najprej v Parizu, potem pa v Londonu sešli predstavniki lokarnskih držav (brez Nemčije), da prouče položaj, ki je nastal z nemško kršitvijo. Istočasno pa se je sestal tudi svet Društva narodov, da določi mere, ki bi jih bilo treba podvzeti. Toda — kakšne mere?

VEČ JE POTI, KATERA BO PRAVA?

Poti je več, a gladka ni nobena. Le poglejmo!

Francija n. pr. lahko zahteva takojšnjo pomoč vseh držav - podpisnic lokarnskega sporazuma za vojaški nastop proti Nemčiji, ker ji to pravico dajejo tako določbe lokarnske kakor tudi določba versajske pogodbe. To bi pa ne pomenilo samo vojne ob Renu, marveč tudi drugod. Temu pa se vse države skušajo vsaj toliko časa izogniti, dokler ne bodo vojaško dobro pripravljene...

Francija tudi lahko zahteva gospodarske, finančne in druge sankcije proti Nemčiji, na podoben način, kakor je to proti Italiji storila Anglija s sodelovanjem vseh drugih držav - članic Društva narodov. Toda sankcijam proti Nemčiji nasprotuje zdaj Anglija, ki se bolj ogreva za neposredna pogajanja s Hitlerjem na podlagi stavljenih ponudb.

Francozom bi v sedanjem položaju Hitler ustregel samo z odpoklicom svojih čet iz Porenja. Toda kaj takega bi njegov prestiž ne prenesel, saj smo videli, da se tudi Mussolini v Afriki ni hotel umakniti.

Francija nadalje lahko zahteva obsodbo Nemčije po vzgledu obsodbe z dne 17. aprila l. l. Ta možnost se z ozirom na Hitlerjevo nepopustljivost zdi še najbolj verjetna.

In končno lahko Francija zahteva od ostalih sil - podpisnic lokarnskega sporazuma nov lokarnski sporazum brez Nemčije, kar bi dejansko pomenilo vojaško zvezo teh držav proti Nemčiji in — spet novo vojno...

Položaj je torej, kakor vidimo, močno zapleten in danes še ne moremo dati odgovora na vsa ta vprašanja, ki so se pojavila po Hitlerjevem nastopu z dne 7. marca t. l.

TRETJI, KI SE SMEJE...

Vse te zmede v Evropi pa med tem pridno izkorišča Japonec, ki se je na račun našega »miru«² že prav mastno zredil na Kitajskem, kjer požira pokrajino za pokrajino in se tako čedalje bolj bliža ruski posesti. Tam grozi nov požar, ki bo tudi za Evropo usodnega pomena. Tako vidimo, da ni na tem našem ubogem svetu nikjer miru in da se ljudje še vedno radi koljemo med seboj...

Dr. B. V.

Za čast, veljavo, moč vasi naj delo naše nam zori

IZ „ZVEZE KMETSKIH FANTOV IN DEKLET“

V zadnji številki »Grude« radi pomanjkanje prostora nismo mogli priobčiti vsega organizacijskega gradiva in ga zato danes pri našamo malo obširneje.

Dne 23. februarja se je vršila v Celju II. seja Glavnega odbora Zveze kmetiskih fantov in deklet, ki je sklepala o vseh važnih tekočih vprašanih organizacije. Sklepi te seje so v glavnem sledeči: Ker še ni izgotovljen načrt za deklške pododborove tečaje, se sklene, da se za te tečaje uporabi načrt za fantovske pododborove tečaje s potrebnimi spremembami. — Delo v spomladansko-letni sezoni se nadaljuje, posebno pozornost pa je posvetiti neizvršenim sklepom sej glavnega odbora in navodilom, ki jih je dajala Zveza z okrožnicami. — Pripraviti je načrte za pododborove dvodnevne govorniške, dopisniške, dramske in tečaje za vodstvo knjižnic ter bo prihodnja seja te načrte obravnavala ter pripravila za izvedbo. — Po pododborovih funkcionarjih se naj izvede revizija vseh društev. — Opozoriti je društva, da izvršijo občne zbere v roku, ki ga predpisujejo pravila, ker v nasprotnem imajo oblasti pravico razpustiti tako društvo kot »nedelujoče«. — Zveza izda okrožnico v smislu navodil te seje o delu v prihodnjih mesecih. — Za tekme v kmetškem delu moramo že sedaj vse pripraviti, posebno pa je treba že sedaj določiti datume. — Pravilniki za tekme kosev se popravijo v smislu navodil te seje in jih Zveza založi. — Pravilniki za tekme žanjic ostanejo dosedanja. — Pred vsako tekmo se naj izvede častna zaveza vseh tekmovalcev (tekmovalk), da hočejo pošteno tekmovali

in da se bodo brezpogojno in brez ugovorov podredili očitni komisiji.

Sprejeti so bili še drugi sklepi, ki jih bo Zveza društvom sporočila z okrožnico, oz. ki jih bodo sporočili funkcionarji pododborov na licu mesta ob priliki revizije društev. Že v zadnji številki pa smo objavili na tej seji sprejeto resolucijo.

Glavni odbor Zveze je temeljito razpravljal o vseh stvareh, ki se tičejo našega še boljšega napredka. Ker bo predsednik Zveze tov. Kronovšek dalj časa odsoten, se je sklenilo, da ga nadomestuje član glavnega odbora in prvi podpredsednik Zveze tov. Tine Horvatič, Zvezino pisarno pa bo vodil tajnik tov. Stane Škrabar.

★

Predsednik Zveze, tov. Ivan Kronovšek je za daljšo dobo odpotoval na študijsko potovanje v Nemčijo, kjer mu je omogočen vpogled v kmetsko-stanovske, kulturne, mladinske in gospodarske organizacije. Po vsej priliki se bo vrnil šele čez pol leta. Vsem čitateljem »Grude«, tovarišem in tovarišicam kmetsko-mladinskega pokreta pošilja tople pozdrave, mi pa mu tudi želimo srečno bivanje in mnogo uspeha, zlasti pa, da si nabere v tujini čim več izkustev, ki jih bo pozneje koristno uporabil v daljnji organizaciji slovenske kmetске mladine.

★

Zvezina pisarna posluje začasno dnevno od 8. — 12. ure dopoldne in od 2. — 4. ure popoldne. Tajnik I. ima poslovne ure v pisarni od 2. — 4. ure popoldne, tajnik II. pa od 11. — 12. ure dopoldne.

DELO PODODBOROV ZVEZE

TEČAJI

Zima je za nami in s tem glavni čas za naše prosvetno delo, ki je bilo tudi v tej poslovni dobi dokaj uspešno. Z veseljem moramo ugotoviti, da se je delovanje organizacije preneslo na pododbore in društva, ki kažejo v povezanosti z Zvezo tudi v tem pogledu potrebno osamosvojitve v delu.

Glavno delo je gotovo bilo prireditve in hrežhibna izvedba pododborovih tečajev, iz katerih prihajajo naši najboljši organizatorični delavci in delavke.

Tečaji so se vršili po sklepu seje glavnega odbora po sledečem redu:

V Konjicah: 8., 9. in 10. decembra 1935:

v Ptuj: 15., 16. in 17. decembra 1935; v Celju: 2., 3. in 4. januarja 1936; v Velikem Obrežu pri Dobovi (Krški pododbor): 5., 6. in 7. januarja; v Grahovem (Logaški pododbor): 11., 12. in 13. januarja in v Ljubljani: 20., 21. in 22. januarja 1936.

Razen teh fantovskih tečajev sta imela dva pododbora še celo dekliška tečaja in sicer:

V Celju: 27., 28. in 29. decembra 1935 in v Ptuj: 15., 16. in 17. marca 1936.

Tečaji so se izvedli po v naprej dobro zamisljenih in zasnovanih načrtih. Vsi tečaji so bili trodnevni, predavalo se je po 8 ur na dan, po predavanjih so se vršile različne, predvsem društvene debate, po končanih tečajih pa so se tovariši oz. tovarišice po prijatnih poslovnih razlihi zopet na svoje domove. Tečaji so bili povsod zelo dobro obiskani in so potekali v najlepši disciplini. Po

učnih načrtih so bila predavanja izbrana zelo pestro; sodelovali so odlični predavatelji, društveni delavci in kmetijski strokovnjaki. Udeleženci so si tudi ogledali lokalne zanimivosti, kulturne in gospodarske ustanove, predvsem take, ki so v najožji povezanosti z umnim kmetskim gospodarstvom. Skoro vse tečaje je posetil kot predavatelj in delegat Zveze njen predsednik tov. Ivan Kronovšek, dokler mu bolezen ni onemogočila nadaljnega vztrajnega sodelovanja.

Zopet se je razšlo po deželi na stotine zavodnih kmetskih fantov in deklet, ki so na teh tečajih pridobili še vse potrebno znanje, izkustva in vzpodbude za uspešno prosvetno, gospodarsko in organizatorno delo, da bodo z ostalimi tovariši in tovarišicami gradili boljše in pravičnejšo bodočnost slovenskemu kmetu!

DELO NAŠIH DRUŠTEV

OBCNI ZBORI NAŠIH DRUŠTEV

26. januarja: Konjice, preds. tov. Bezenšek, ppreds. tov. Gabrovec. — Zreče: preds. tov. Rudolf Gabrovec, ppreds. tov. Šušteršič, taj. Ferdo Brglez.

2. februarja: Hajdina pri Ptuj: preds. Alojzij Neubauer, ppreds: Jurij Cestnik, taj. Jakob Gojkovič, blag. Alojzij Fridl. — Prekopa: preds. Mirko Cizelj, ppreds. Niko Pikel, taj. Stanko Cizelj, blag. Fani Karničnik.

9. februarja: Tepanje: preds. Rebernak, ppreds. Cesarko. — Škrilj-Golo: preds. Jože Lenič, ppreds. Kristina Šteblaj, taj. Jože Golob, blag. Franc Jamnik. — Iška vas: (poročila nismo prejeli).

23. februarja: Mirna peč: preds. Jože Šali, ppreds. Anton Rupena, taj. Josip Udovič, blag. Martin Dular. — Donačka gora: (poročila nismo prejeli). — Bloke: preds. France Gornik, ppreds. Ivan Korošec, blag. Mariča Kotnik, blag. Ivan Škrabec.

1. marca: Grahovo: preds. Jože Levar, ppreds. Andrej Šega, taj. Alojz Ule, blag. Andrej Turšič. — Dobrunje: preds. Anton Keržin, ppreds. Anton Svetek, taj. Alojzij Miklavec, blag. Lenčka Svetek. — Dravlje: preds. Alojz Kunovar, preds. Jože Košentna, taj. Franc Čarman, blag. Angelca Brečeljnik. — Braslovče: (poročila nismo prejeli). — Loče pri Poljčanah: preds. Franc Rezar,

ppreds. Anton Pulko, taj. Regina Leskovar, blag. Franc Rezar.

8. marca: Sv. Bolfenk pri Srediču: preds. Joško Tomažič, ppreds. Franc Puklavec, taj. Ivan Štampar, blag. Matija Čurin. — Hum pri Ormožu: preds. Anton Otorepec, ppreds. Ivanuša Vinc, taj. Anton Kirič, blag. Morija Munda. — St. Vid nad Ljubljano: preds. Ivan Arhar, ostali odbor je ostal neizpomenjen. — Šmartno ob Savi: preds. Janez Zajc, ppreds. Matija Jožek, taj. Ivan Dovč, blag. Alojz Bolta.

15. marca: Voglje: preds. Franc Molj, taj. Janko Oselj. — Braslovče: (poročila nismo prejeli). — Sv. Pavel pri Preboldu: preds. Aleksander Turnšek, ppreds. Jože Rogl, taj. Jože Kač, blag. Karl Marinc.

16. marca: Sela Gaberje: preds. Franc Štrbule, ppreds.: Franc Cetin, taj. Ivanka Ferenčak.

19. marca: Sv. Lovrenc v Slov. goricah. — Nova cerkev: ustanovni sestanek, na katerem je bil izvoljen sledeči pripravljajni odbor: preds. Oto Samec, ppreds: Slavka Goričan, taj. Josip Čander, blag. Kristina Klinc.

22. marca: Vel Lipljene: preds. Franc Kraljič, ppreds. Jože Virant, taj. Mici Šmuc, blag. Alojz Šmuc. — Gameljne: preds. Slavko Smole. — Vel. Osolnik, Teharje, Podgrad: od teh društev nismo dobili poročil.

25. marca: Frankolovo, Družmirje, Bircna vas: poročil nismo prejeli.

29. marca: Št. Jurij ob j. žel.: poročila nismo prejeli. — Dvor: preds. Franč Mirtič, ppreeds. Marija Repar. — Veliki Obrež: poročila nismo prejeli. — Sv. Urban pri Ptujju: poročila nismo prejeli. — Sv. Jurij ob Taboru: preds. Ivan Ocvirk, blag. Tonče Apat (ostali odbor neizpremenjen). — Vojnik: preds. Ivan Kuhar, ppreeds. Franc Ravnak, taj. Robert Kovačič, blag. Franc Špes. — Sv. Planina: preds. Franc Bokal, ppreeds. Alojz Tori, taj. Zofija Goljuf, blag. Matevž Zupan.

PREDAVANJA IN DRUGE PRIREDITVE

18. februarja: Šmartno ob Savi: predaval tov. Viktor Rozman o dramatik.

15. marca: Frankolovo: predavanje o važnosti udejstvovanja kmetске mladine.

29. marca: Bloke: O Matiji Gubcu, predaval tov. Venceslav Winkler.

16. februarja: Šmartno ob Savi: kmetška večerja.

22. marca: Moste pri Komendi: izšet s sodnjimi društvi na Šmarno goro.

23. marca: Sv. Lovrenc v Slov. gor.: kmetška akademija s peštrim sporedom.

IGRE

9. februarja: Veliki Obrež: igra »Dekle z Rožmarinom«.

16. februarja: Medvode: šaloigri »Fejst fant« in »Junaki«.

23. februarja: Frankolovo: igra »Tri sestre«. — Dramlje: igra »Rokovnjačie«. — Št. Vid: veseloigra »Velika repatica«. — Borejci: igra »Zdravnik v zadregi« s predigro: »Čudna kupčija« (Ponovili 25. februarja).

1. marca: Dramlje: Gostovanje v Vojniku z igro »Rokovnjačie«.

8. marca: Beričevo: narodna igra »Črna žena«. — Loče: igra »Tihotapec«.

23. marca: Sv. Urban pri Ptujju: igra »Vdova Rošlinka«.

KMETSKA PROSVETA V LJUBLJANI

je imela dne 29. marca t. l. zelo dobro obiskani občni zbor v prostorih Kmetijske družbe v Ljubljani. Udeleženci, ki so prišli iz raznih krajev Slovenije, so z zanimanjem sledili poročilom funkcionarjev, zlasti pa poročilu predsednika, tov. Frana Trčka, ki je podal izčrpno sliko o nastanku K. P., njenem dosedanem delu, pa tudi o razlogih, radi katerih se društvo ni moglo razviti. Soglasno je bila podana dosedanji upravi razrešnica, ravnotako soglasno pa je bil tudi izvoljen sledeči odbor:

Predsednik: dr. Viktor Maček, odvetnik, Ljubljana; I. podpredsednik: Ivan Kronovšek, predsednik ZKFID, Ljubljana; II. podpredsednik: Jernej Stante, odvetnik, Celje; tajnik: France Gerželj, novinar, Ljubljana; blagajnik: Ing. Boris Wenko, sr. kmet. referent, Gornji grad; odborniki: Fran Trček, ravnatelj, Ljubljana; Tine Janhar, kmet, Žeje; Ivan Nemeč, kmet. strokovnjak, Slov. Konjice; ing. Bogdan Ferline, ravnatelj, Ljubljana; Dolfe Schauer, tajnik, Ljubljana; odb. namestnika: Anton Rožet, revizor, Ljubljana; Viktor Hrovatin, profesor, Ljubljana; revizorji: dr. Ciril Krašovec, odvetnik, Logatec; Stanko Vrhovec, šol. upravitelj, Log; Stanko Tomšič, odv. koncipient, Ljubljana.

Sledila je zelo živahna, toda stvarna debata o nadaljnem delu in nalogah društva. Napravljeni so bili seveda tudi primerni sklepi, o katerih pa bomo v »Grudic« še obširno govorili, ravnotako pa se bomo tudi povrnili na posamezne misli in predloge, ki so bili iznešeni v debati.

Nedvomno pomeni zadnji občni zbor važen mejnik v našem kmetškem pokretu. Delavoljni ljudje so si začrtali novo pot, po kateri bodo hodili v bodoče pri svojem delu za dvig naše vasi.

Najlepša gotška cerkev v Italiji je tale milanska stolnica. Nešteti stolpi in stolpiči,

ki se pno visoko pod nebo, napravijo na vsakega obiskovalca mesta Milana lep utis.

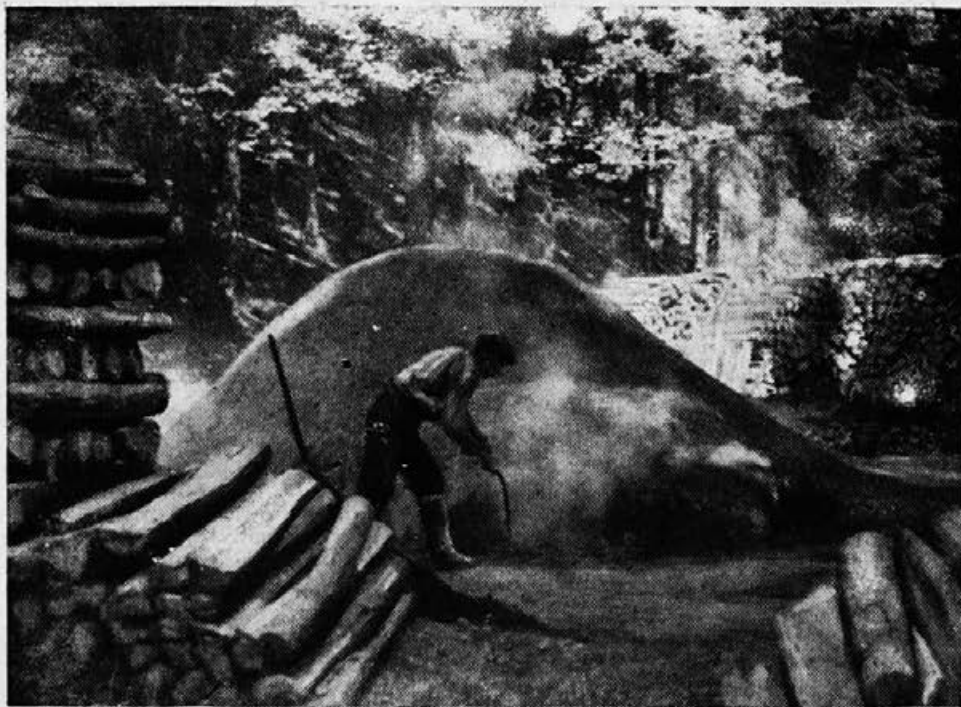
V ruski armadi je vpeljana vojaška služba tudi za žene in dekleta. Celotna armada z različnimi pomožnimi organizacijami ima poleg moških še kakih 200 ženskih bataljonov.

Dekleta se morajo že v zgodnji mladosti vežbati za to vojaško službo. Slika nam kaže prizor z dekliškega mladinskega strelišča.

★

Pred časom je že kazalo, kakor da bo postale oglje v modernem življenju nepotrebno. Tedaj bi naši ogljarji s svojimi roman-

bam le ne more pogrešati oglja. Zato spet tu in tam v gozdih naletimo na take prizore kakor ga vidimo na naši sliki. Ogljar ure-

tičnimi ogljenicami pač izginili. Vsakdanja skušnjava pa je pokazala, da moderna industrija vzlic napredku in raznolikim iznajd-

jave dostop zraka v kopo, ker bi sicer ogljenica ugasnila.

★

---

*Vesele velikonočne praznike želim vsem
cenj. naročnikom in prijateljem*

UREDNIK

Radi zamude pri 1. številki smo morali tudi tokrat izdati dvojno številko. V bodoče bo „Gruda“ izhajala redno mesečno. Prihodnja številka izide 20. maja t. l.

UREDNIK.

Zapiski

ANTON AŠKERC

Zelo skromno smo praznovali stoletnico rojstva Antona Aškercera. Gotovi krogi so šli celo molče preko te obletnice, kar je razumljivo, saj jim naš največji pesnik balad in romane že za časa življenja ni bil preveč pri srcu. Že takrat je žel s svojimi baladami in romanci, katerim je motive zajemal najrajši iz burnih časov slovenske preteklosti, obilo priznanja, a tudi mnogo graje. Dr. Anton Mahnič je Aškercera ostro napadel, češ, da njegove pesmi niso v skladu s krščanstvom. Seveda Aškerc, ki je bil bojevite narave, na te napade ni molčal, marveč prav krepko odgovarjal tudi z raznimi zbadljivimi sestavki. Morda se imamo prav tej borbi zahvaliti, da nam je ustvaril Aškerc tako lepe umotvore; saj so ga vedni napade samo silili, da se je z vso vnemo posvetil pesniškemu ustvarjanju. Neusmiljeno je bičal razne napake in ni prizanašal — dasi je bil sam duhovnik — celo krščanskemu svetovnemu nazoru.

Od številnih Aškerčevih del omenjamo danes samo njegov venec balad »Stara pravda«, kjer je mojstrsko opisal trpljenje slovenskih kmetov za časa uporov.

Prihodnjič objavimo o tem duševnem velikanu daljši članek.

ZIVLJENSKI JUBILEJ ZAGREBSKEGA NADŠKOFA

Dne 11. februarja t. l. je dopolnil hrvatski metropolit dr. Anton Bauer 80 let svojega plodonosnega življenja in obhajal 25-letnico škofovanja. Jubilant je sin hrvatskega zagorja; rodil se je v Brezniškem Humu na posestvu grofa Erdedija.

Zgodaj se je hrvatski metropolit začel udeleževati v javnem življenju. Bil je so-trudnik in urednik raznih katoliških listov. Pa tudi v politiko je posegel ter se z vso vnemo boril zoper tedanjega hrvatskega bana Khuena. Ljubezen do svojega naroda je napotila jublanta, da je osnoval »Hrvatsko poljedelsko banko« v Zagrebu, ki je bila za nekatere zadruge nekaka denarna centrela.

Dostojanstveno so Hrvati proslavili dvojni jubilej svojega obče spoštovanega metropolita.

PREDAVANJE O FRANCOSKEM KMETU

27. marca t. l. je v beograskem Društvu prijateljev Francije predaval Francoz Emile Sicard o »duši francoskega kmeta«. Predava, nje je vzbudilo veliko pozornost.

Predavatelj je najprej podrgel ostri kritiki način prikazovanja francoskega kmeta, kakor ga kažejo znameniti francoski pisatelji Zola, Flaubert, Maupassant, George Sand, Theuriet in Bazin, nato pa je stvarno prikazal glavne temelje miselnosti francoskega kmeta, njegove notranje podobe in njegovega življenja v okolici, v kateri se izživlja.

Dotikajoč se v svojih nadaljnjih izjavah družabnih oblik kmetkega življenja v Franciji, je razvil pred poslušalci zelo zanimivo primerjavo francoskih družinskih zajednic z našimi *zadružnimi družinskimi oblikami*, poudarjajoč, da se navzlic številnim nasprotjem ekonomskega, socialnega in zgodovinskega značaja *v bistvu kažejo vendarle sorodne črte obeh ustanov*, zlasti glede načela o medsebojni pomoči in zavesti medsebojne odvisnosti.

Ugledni francoski predavatelj je svoje predavanje končal z željo, da bi se ta duh solidarnosti, ki veje v francoski in jugoslovanski kmetki družini, pokazal tudi v medsebojnih francosko-jugoslovanskih odnosjih. —n.

ZADRUŽNA ŠOLA V LJUBLJANI

je dne 8. aprila t. l. zaključila šolsko leto 1935/36. Doseženi uspehi so prav dobro ter prekašajo lanskoletne. Udeleženci letošnje zadružne šole so bili med drugimi tudi: Franc Dolinšek iz Zagorja, Ivan Fajdiga iz Sodražice, Ciril Grad iz Beričevega, Pavel Kališ iz Sr. Gameljna, Ivan Koman iz Vižmarij, Mirko Levar iz Bočne, Rudolf Piltaver iz Viher, Franc Pipan iz Vižmarij, Mirko Plepelec iz Središča, Anton Sodja iz Boh. Češnjice, Ciril Šimenc iz Dola ter Jože Vdovč iz Gor. Vrhovega.

Tovarišem, ki so z lepim uspehom dokončali šolo, iskreno čestitamo in želimo, da s pridobljenim znanjem krepko posežejo v skupno delo za napredek naše vasi.

Njivica

Marijana Željeznova-Kokalj

I.

»Zakaj ni očeta tako dolgo domov?« je vprašala Anica mater.

»Nikoli ni delal več dni skupaj,« je naglo dodal Lojzek. »Kaj je že konec težkih časov?«

»Kakšen konec! Začetek je,« je dejala mati in hitela šivati.

»Zakaj pa ne pride domov?« je silila Anica.

»Išče,« je odvrnila mati.

»Kaj?« je spet vprašala Anica.

»Kaj neki kot službo!« je odvrnil jezno Lojzek. »Kakšna si! Kakor ne bi vedela, da je služba vse!«

»Ne morem razumeti, zakaj je služba vse. Kaj ni lepše živeti kakor ptiček...« je nadaljevala Anica.

»Vidi se ti, da živiš tja v en dan in ne veš, kaj je delo. V šoli prebereš same neumnosti, mimo bridkih resnic greš pa slepo!« jo je pokaral brat.

»Ti si že velik, pa fant si... Fantje se morajo brigati za službo, dekletom pa ni treba.«

»Kdo pravi?«

»Poglej mamó!«

»Kaj mati ne pere za druge?«

»Že, pa to ni služba!«

Mati je vzela iz škatle, kjer je imela šivalni pribor, pismo. Oj, kolikokrat ga je prebrala. Pri njih ni tako hudo kakor v bogati Ameriki. Njivica jim dá vse... »Njivica!« je vzdihnila. »Ko bi mogla še enkrat razkopati njeno črno rodovitnost. Še enkrat se spotiti pri delu na soncu... Sonce, kdaj sem te zadnjič videla na širokem nebu! Stisnjeno je tu med visoke hiše. Hitro se natakne ob vrh strehe in že ga ni več...«

Zvečer se je vrnil oče. Otroka sta že spala.

»Kaj si opravil?« ga je vprašala drhte mati.

»Kupil sem...«

»Kaj?«

»Ne uganeš!« in njegov trudni obraz se je nasmehnil.

»Ne morem si misliti!«

»Njivico!«

»Njivico!« Zajokala je od sreče. »Zdaj bo konec žalosti!«

»Toda, skoraj vse prihranke sem dal zanjo.«

»Vseeno! Pa kje je tista, tista naša njivica?«

»Daleč...«

»In kakšna je?«

»Precej obsežna. Ni pa peščena ne močvirna. Tudi rodovitna ni posebno!«

»Ampak naša je!« je zavriskala mati.

»Tisto pa...«

Oče je bil truden in je kmalu zaspal. Mati se je premetavala po borni postelji. Ni mogla spati. »Tako sem srečna! Njivica, naša njivica...« Vstala je, stopila k spečima otrokoma in jima šepetala v sanje: »Naša njivica...«

II.

Od jutra do večera so prekopavali njivo. Posadili so krompir in koruzo. Na njivici je počasi rastlo. Krompir je bil komaj ped visok, koruza do pasu.

Anica se je čudila godrnjanju staršev. »Kako je vendar to, da se vam zdi vse preslabo! V mestu še trava ne raste, tu je pa vse zeleno!«

»Molči, prismođa!« se je razvnel Lojzek. »Prav nič se ne razumeš. Dejal bi, da si kaka gospodična, ne pa kmetova hči. Ta zemlja še ni bila nikoli obdelana in zato tudi ne more dati takoj takega krompirja kot je tvoja glava! Počasi bo vse! Tako pravi mati... Potrpežljivost je prva lastnost kmeta...«

»Veš, Lojzek, tako govoriš, kakor bi bil že res kmet.«

»Če nisem, pa bom...« in gnal kozo k drugemu grmu.

»Bomo videli!« Stekla je pod bližnje drevo in se zagledala v jato ptic.

Pridelek je bil slab. Oče je bil potr, mati žalostna.

Zima je bila dolga in ostra.

»Spomladi si bomo postavili bajto na njivi,« je dejal oče. Najemnina za stanovanje je visoka... in njiva ne plača truda,« je pristavil grenko.

Mati mu je prikimala. Vse ji je bilo prav. Njivica jo je razočarala. Ko je pa jug zavel pomladne slutnje čez snežne poljane, je začutila novo moč. Pogosto je postajala pri poljskem orodju: »Spet te bomo obdelovali, njivica. Dala boš, morala boš dati, da bo dovolj za nas vse!«

In vsak dan so šli na njivo. Iz lesa in blata je rastle bajta. Nizka, majhna, z enim prostorom in enim oknom. Poleg nje je štrlelo visoko v zrak prastaro drevo. Anici se je zdelo prst velikana, ki se je pogreznil v zemljo in prosil pomoči.

Preselili so se.

»Še vodnjak moramo izkopati,« je dejal oče. »Rečna voda ni kaj prida, pa tudi precej od rok je.«

Lotil se je dela. »Čudna zemlja,« je mrmral. »Tako mastna in nikjer vode...«

Bila je nedelja.

Žena z otrokoma je bila pri maši. Na to je držal, odkar so kupili njivico. Kmet je odvisen od Boga. On mu pošilja sonce, dež, pa tudi točo in vihar. Drugače je pri delavcu. Njega žive brezbožni stroji.

Obšel je svojo njivo in se slednjič ustavil pri vodnjaku. Globoka jama je zijala. Zmajal je z glavo: »Še vedno nisem prišel do vode... Tako me mika, da bi segel po krampu. Nedelja je... kaj bo!« Splezal je po lestvici v jamo in začel z delom.

In glej! Bušknil je tenek curek. Ni bila prozorna talna voda. Bila je nekam gosta, smrdljiva...

Pohitel je po lonček in zajel.

—»Petrolej!« se mu je izvilo. Sedel je na hišni prag. Držal je lonček in strmел v tekočino. Kaj storiti? Komu zaupati? Mirno kri... Dobro moram premisliti, da me ne opeharijo. Tako je sedel, ko so prišli njegovi od maše. Skril je lonček pod suktnjo. Kaj skrivam pred njimi? Povedati itak ne morejo nikomur. In če bi tudi kričali v beli dan, ne bi jih nihče čul. Več milj naokrog ni žive duše...«

Oče je molčal.

Zemlja mati govori

Marijana Zeljeznova - Kokalj

Zemlja mati govori:

*»Orji me, čeprav boli,
vrzi seme, bom rodila,
tebe, tvoje nahranila.*

*Jaz sem mati, vežem nase
rod za rodom večne čase.*

*Kdor se meni izneveri,
svet široki meri*

*brez počitka, brez prestanka,
brez uteh, brez obstanka.*

*Ta — brezdomec je proklet
in premajhen zanj je svet.*

Se potika, tava, tava,

*a nazadnje v me se vrne,
je življenje bridka stava
in tujina ga zagrne...*

*Grob v tujini, brez spomina,
mačeha brezdomcu je — tujina...*

Mladim prijateljem in prijateljicam!

Boter Janez Vas prisrčno vabi, da začnete sami sodelovati v »Mladi gredi«.

Pišite mu o vsem, kar Vas veseli ali teži, kar Vam je vedno najbolj pri srcu.

*Boter Janez je poskrbel, da prejmejo trije za vsako številko poslani naj-
boljši spisi izpod Vaših peres lepe nagrade, ki jih boste brez dvoma veseli.*

Upam, da se mi boste odzvali v velikem številu ter Vam želim

vesele velikonočne praznike

vedno Vaš prijatelj

boter Janez

Brez tega ne pojde!

Moderno gospodarstvo sloni na izmenjavi blaga, izmenjava pa je možna, vsaj v glavnem, le potom denarja. Za kroženje denarja skrbita dve poglavitni gibalni, davčni sistem države, ki uterjava denar in ga razdeljuje za razne stvarne dobave in za plače nameščencem, in denarni zavodi, kjer se zbira brezposeln denar in ga denarni zavodi stavijo na razpolago delavnemu, pridobitnemu gospodarstvu, da s tem omogočujejo gospodarsko delovanje sploh.

To drugo gibalno, denarni zavodi, radi paničnega navala vlagateljev, ki so vsi naenkrat, večinoma brez potrebe dvigali denar, danes ne funkcionira več, ali vsaj ne tako, kakor bi moralo. Vlagatelji so v lastno škodo odtegnili gospodarstvu potreben sok, oslabili denarne zavode, onemogočili kredit in s tem normalno delovanje industrije in trgovine. Le če se denar redno steka in odteka v denarnih zavodih lahko ti regulirajo gospodarsko življenje, dvigajo s tem življenski standard, dvigajo dohodke posameznikov in zbirajo prihranke — kapital.

Evidenten je torej zaključek, da je treba ta drugi in najvažnejši motor denarnega prometa, denarne zavode, spraviti zopet v tek, na podlagi staro priznane prakse s — smotrenim hranjenjem in z nalaganjem prihrankov v domačih denarnih zavodih. Vzrok naše gospodarske krize ni toliko zunanji, kakor predvsem notranji in ena glavnih težav obstoji v tem, da denarna sredstva niso osredotočena v denarnih zavodih. Če odstranimo ta vzrok, denarno krizo, bo sam ob sebi odpadel tudi velik del gospodarskih težav. Vsak, kdor brez potrebe dviga naložen denar, pomaga podaljšati krizo.

Mestna hranilnica ljubljanska ne vrši važne gospodarske naloge upravljanja in razdeljevanja denarja iz vidika lastnega dobička, temveč iz vidika pospeševanja gospodarstva, v prvi vrsti mesta Ljubljane, potem pa tudi vse ostale dravske banovine. Pomagati njej pri tem stremljenju je tedaj važno narodno delo, katerega izvrševanje je vsakogar dolžnost in ne samo osebna korist. Brez denarnega prometa, brez solidnih denarnih zavodov ni primerne gospodarskega življenja, kaj šele gospodarskega napredka. Zato je v interesu države, dežele in vsakega posameznika, da denarstvo procvita in da ga vsakdo po svojih močeh podpira s tem, da nalaga svoje prihranke v denarne zavode in tako omogočuje njih delovanje, gospodarski procvit naroda in samega sebe!

Ne dvigajte torej po nepotrebnem vlog pri *Mestni hranilnici ljubljanski*, temveč nalagajte nove!

Rešitev

Kvadrati

I. 1. — 2. Ilir, 3. miza, 4. Arad, II. 2. — 3. Amur, 4. Kars, III. 1. oaza, 2. asir, 3.—4. Aras, IV. 1. mraz, 2. radi, 3. Adam, 4. —

Črkovnica

1, Sūmatra, 2. Argentina, 3. pratika, 4. Gregorčič, 5. pšenica, 6. klapavica, 7. graščak, 8. Bakar, 9. hmelj, 10. grd, 11. c.
Od I.—II.: Anton Aškerc.

Cviček

Rud. Zagriški

Tej kaplji pa res da na svetu ni para!

In tudi nemara,

da temu dekletu

ni para na svetu.

Ste morda že čuli, kako je biló?

V nedeljo v levico sem vzel steklenico,

v desnico deklico,

pa hajd z njima v gaj.

In sam ne vem, kdaj

ne kako ne zakaj —

naenkrat so lica se vnela.

Za lici se vnelo je kmalu srcé

in z deklico že sva gorela . . .

Da, da, prav tako!

Prav tako in še huje, ker kres

z naju bušil je v les —

in kakor bi mignil,

že plamen je švignil

vse do nebes.

Ves gaj se je vnel,

zagorél in zgorél . . .

In z gajem zgorela sva tudi midva.

Da, tudi midva!

Mlad in napreden kmetovalec uporabljaj stalno umetna gnojila, ker ista povečajo in poboljšajo poljske pridelke. V to svrhu priporočamo:

Mešano gnojilo Nitrofoskal-Ruše,

ki vsebuje 4% dušika, 8% fosforne kisline, 8% kalija in 33% apna. To gnojilo priporočamo za okopavine, posebno za krompir in travnike.

Nitrofoskal I

ki vsebuje 8% dušika, 6% fosforne kisline, 8% kalija in 35% apna priporočamo za gnojenje vinogradov, sadonosnikov in vrtov za zelenjavo.

Nitrofos

ki vsebuje 4% dušika in 12% fosforne kisline priporočamo za gnojenje žitaric in travnikov na težjih tleh.

Apneni dušik

je izvrstno dušično gnojilo in ga priporočamo za vse gospodarske rastline. Z apnenim dušikom naj se gnoji redno vedno pred setvijo in se ga naj zaorje. Travnike pa gnojiti v jeseni ali zgodaj spomladi, ko sneg skopni.

Naročajte skupno, ker v tem slučaju Vam pride gnojilo cenejše. Naročila sprejema Tvorница za dušik v Rušah.

Od 3-5⁰/₀

se Vam obrestujejo prihranki, ki jih naložite pri nas

Pred zločinci

je zavarovan denar, ki se zaupa nam

Nad 10.000 vlagateljev

štejemo v svoj krog

Vabljeni ste vsi,

ki hočete vlagati v shranitev in obrestovanje pri zavodu, za katerega jamči z vsem premoženjem in davčno močjo

Dravska banovina

Kratkoročna posojila dajemo pod ugodnimi pogoji

Hranilnica Dravske banovine

(prej Kranjska hranilnica) v Ljubljani.

Priporočajte in širite „Grudo“

KLIŠEJE
*vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvršuje
najsolidneje*

KLIŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA · DALMATINOVA 13

**TISKARNA
SLATNAR**

DRUŽBA Z O. Z.

K A M N I K

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

Denar naložite najbolje in najvarneje

pri domačem zavodu

KMETSKI

HRANILNI IN POSOJILNI DOM

**registrovana zadruga z neomejeno zavezo
V LJUBLJANI, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1**

Telefon št. 28-47. Račun poštne hranilnice št. 14.257. Brzjavni: „Kmetiskidom“
Žiro račun: Narodna banka.

Vloge na knjižice in tekoči račun sprejema proti najugodnejšemu obrestovanju večje stalne vloge po dogovoru — nove vloge ima stalno razpoložljive.

Jamstvo za vse vloge presega večkratno vrednost vlog

Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja.

Posojila daje proti poroštvu, na vknjižbo in proti zastavi vrednostnih papirjev ter kreditne v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Oskrbuje: Kavcije, inkase, srečke in vrednostne papirje
Preskrbuje: Čeke in nakazila na druga mesta

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8.—12.^{1/2}
in od 3.—4.^{1/2}, le ob sobotah in dneh pred prazniki od 8.—12.^{1/2} ure.

PODRUŽNICI:

Kamnik — Maribor

Stanje vlog: Din 35,000.000.- Rezerve: Din 1,500.000.-